Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 49 (14160) | 1976 оной февралиин 28, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезд тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоое дотоодын болон гадаадын политикын талаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонуудые, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое февралиин 26-най үдэшын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлһэн байна.

Нүхэд: Т. У. УСУБАЛИЕВ— Киргизэй Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, А. В. ЧУЕВ — Балтиин Серго Орджоникидзиин нэрэмжэтэ судна-бүтээлгын заводой (Ленинград хото), токарь Л. А. КОСТАНДОВ — СССР-эй химическэ промышленностиин министр съезд дээрэ үгэ хэлэбэ.

Пионерэй горнын абяан зэдэлнэ. Зал соо һууһан бүхы хүнүүдэй альга ташалган доро эдир пионернүүд энээн руу орожо ерэнэ. Делегадууд болон айлшад һууриһаа бодожо, ленинскэ халаанииe угтаһан байна. Пионернүүд Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съездые амаршалба.

Нүхэд: НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ — Румыниин Коммунис партиин Генеральна секретарь, СРР-эй Президент, КЕЙСОН ФОМВИХАН — Лаосой Арадай-Революционно партиин Генеральна секретарь, Лаосой Арадай-Демократическа Республикын Премьер-Министр, ЮМЖАГИЙН ЦЕДЕНБАЛ — Монголой Арадай-Революционно партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ делегадуудаар, айлшадаар халуунаар угтагдан, съездые амаршалаа.

* * *

Советскэ Союзай Коммунис партиин ээлжээтэ XXV съезд февралиин 27-до Москвада, Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Үглөөнэй заседаниин эхилхэдэ, съездын мандатна комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр И. В. КАПИТОНОВОЙ элидхэлые съезд шагнаба. Мандатна комиссиин элидхэлые съезд нэгэн дуугаар баталаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын ба гадаадын политикын талаар партиин ээлжээтэ зорилгонуудые, Центральна шалгалтын комиссиин тоосоое зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэ нүхэд хабаадаа гэбэл: И. И. БОДЮЛ — Молдавиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Г. М. МАРКОВ — СССР-эй уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь, Д. РАСУЛОВ — Таджикистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Н. А. ЗЛОБИН — Москва хотын «Зеленоградстрой» управлениин барилгын 111-дэхи управлениин комплексно бригадын бригадир.

Нүхэр Стане ДОЛАНЦ — Югославиин Коммунистнүүдай союзай ЦК-гай Президиумэй гүйсэдкомой секретарь съездын делегадууд ба айлшадаар халуунаар угтагдан, амаршалгын үгэ хэлээ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй ба Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдээр саашадаа эдэ нүхэд үгэ хэлээ гэбэл: И. Г. КЭБИН — Эстониин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Е. М. ТЯЖЕЛЬНИКОВ—ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, И. А. БОНДАРЕНКО — КПСС-эй Ростовско обкомой нэгэдэхи секретарь.

Нүхэд ПАК СЕН ЧЕР — Корейн Арадай партиин ЦК-гай Политическэ комитедэй гэшүүн, КНДР-эй Захиргаанай соведэй премьерэй орлогшо, Алвеш БАТИШТА — Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй (МПЛА) Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн, Анголын Арадай Республикын дотоодын захиргаанай министр үглөөнэй заседаниин түгэсхэлдэ съездын делегадууд болон айлшадаар халуунаар угтагдан, амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ Туркменистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр ГАПУРОВ М. Г. хабаадалсаһан байна.

«МОСКВА. КРЕМЛЬ. КПСС-эй XXV СЪЕЗДДЭ»

Партийна, советскэ, профсоюзай ба ажахын зургаануудай ажалшадай коллективүүдһээ, Совет Арми ба Далайн... Флодой сэрэгшэдһээ, зохёохы болон нийтын ...нүүдһээ, коммунистнууд, комсомолшууд ба залуу...һаа, манай Эхэ ороной ажалшадһаа олон мянгаад ...лганууд, ажалай бэлэгүүд тухай мэдээсэлнүүд ...үдэрнүүдтэ Кремльдэхи Съезднүүдэй ордондо оро... үргэлжэлһөөр. Коммунис партида үнэн сэхэ, халуун ...тай байлга, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэри...дые бэелүүлгэдэ түрүү коллективүүдэй туйлаһан ам...ануud тухай тодорхой тоосоон, XXV съездын хүндэ...лэлдэ зорюулагдаһан ажалай вахта, социалис уялганууд ...соо бии.

...ытэ юһэдэхи табан ...даабаринуудые, мүн ...н съездын хүндэлэлдэ ...социалис уялгануу... амжалтатайгаар дүүр... гэжэ Москвагай ...ад КПСС-эй XXV ...дэ мэдээсэнэ. Съездын ...тээ дэлгэрһэн мүры... үедэ Москвагай ...ртинуудта патриоти...олон үнэтэ үүсхэлнүүд ...һэн байна.

...ФСР-эй Верховно Со... Президиум, республи... Министрнүүдэй Совет ...н ажалшадай үмэнэһөө съездые үнэн зүрхэнһөө амаршалба. Табан жэл соо эндэ 800 гаран промышленна предприяти, 16 мянган цех, участок, үйлэдбэри оньһожоруулагдаа, автомадаар хангагдаа, 10 мянга гаран шэнэ зүйл үйлэдбэрилэгдэжэ захалаа. Бүхы союзна республикануудай аха дүү ёһоной туһаламжаар Байгал-Амарай түмэр замай барилга хэгдэжэ байна.

Украинын, Казахай, Белоруссиин, Латвиин ССР-нүүдэй Верховно Соведүүдэй Президиумүүд, Министрнүүдэй Соведүүд, союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нууд коммунистнуудай, бүхы ажалшадай үмэнэһөө ленинскэ партиин дээдын зургаанай хүдэлмэридэ ехэ амжалта хүсэһэн бэшэгүүдые эльгээбэ.

Ленинградайхид элидхэнэ: «Хүн бүхэнэй хүдэлмэриин үндэр дээдын шанарһаа — коллективэй ажалай үндэр ашаг үрэ» гэһэн уряа доро хүдэлөөн дэлгэржэ, областиин ажалшад партиин съездын хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа дүүргэһэн байна. Ивановска, Горьковско, Свердловско, Брестскэ ба бусад олон областьнуудай, автономито республикануудай, хизаарнуудай ажалшад түсэбтэ арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарииe амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан тухайдаа элидхэнэ.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй манлайда ябадаг Москвадахи Владимир Ильичэй нэрэмжэтэ электромеханическа заводой, үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй: Ленинградтахи «Кировский завод», Свердловскдэхи «Уралмаш», Львовтохи «Электрон» гэжэ нэгэдэлнүүдэй коллективүүд, шулуу нүүрһэнэй ба ашагта малтамал шанаржуулгын промышленностиин түрүү бригаданууд, Алтайн хизаарай, Ростовско областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXV съездэ халуун амаршалга эльгээбэ.

Ургажа ябаа залуу үетэнэй зол жаргалтай, эхэ эхэнэрнүүдэй олондо хүндэтэй байхын тула түрэл парти, Совет правительство жэлһээ жэлдэ улам ехэ юумэ хэнэ. Энэнь бидэнэртэ ехэ зол жаргал асарна. Би юрын таряашан хүнби. Газар дэлхэй дээрэ бата эб найрамдал хангахын тула Коммунис партиин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй айхабтар ехэ ажал хэһэнэйнь түлөө бүхы эхэ эхэнэрнүүдэй үмэнэһөө баяр баясхалан хүргэнэб. Совет хүнүүдэй ажабайдалай бүри һайн болохын түлөө түсэбтэ арбадахи табан жэлдэ партиин хараалһан асари ехэ түсэбүүдые амжалтатайгаар зүбшэн хэлсэхыетнай таанадта, нүхэд делегадууд, хүсэнэб гэжэ Херсонско областиин «Красный партизан» совхозой хүдэлмэрилэгшэ, «Эхэ-герой» Т. Коваленко бэшэнэ.

Партиин, ажалай, дайнай ветеранууд халуун дулаан үгэнүүдээ съезддэ зорюулна.

Съездын нэрэ дээрэ мэдээсэлнүүд, амаршалганууд, бэшэгүүд, телеграмманууд орожо үргэлжэлһөөр.

(ТАСС).

БУРЯАД АРАДАЙ БАЯР

Эдэ үдэрнүүдтэ бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй, агууехэ социалис Эхэ оронойманай бүхы ажалшадай, тэрэ тоодо Буряад оронойманай бүхы ажалшадай, анхарал, һонирхол, улаан зүрхэн, ухаан бодол Москва тээшэ, Кремль тээшэ, Съезднүүдэй ордон тээшэ хандуулагданхай. Үдэр бүхэндэ совет хүнүүд бултадаа Москвае харана, Москвае дуулана, шагнана. Үдэр бүри тэндэһээ гүн удхатай, һайн һайхан, совет хүн бүхэнэй сэдьхэл зүрхэндэ баяр, омогорхол, урма зоригжол түрүүлһэн үгэнүүд хүсэтэйгөөр соностоно. Эдэ удха түгэлдэр үгэнүүд КПСС-эй XXV съезд дээрэһээ манай орон дотор хаана яанагүй дуулдахаһаа гадна, бүхы дэлхэй дээрэ ханхинаса соностожо байнхай.

КПСС-эй XXV съезд дээрэ партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл шагнаад байхадаа, совет хүнүүдэй досоо ямар ехэ баяр, омогорхол түрэнэб. Марксизм-ленинизмын хүсэн түгэлдэр һургаалаар бүрин зэбсэгжэһэн, амгалан тайбанай байгуулалтын түлөө, тэмсэлдэшье, дайн сэрэгэй байлдаануудташье хатуужажа, алибаа дүй дүршэлөөр баяжаһан түрэл Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро Эхэ оронойнгоо урагшаа коммунизм тээшэ амжалтатайгаар дабшажа ябаһандань, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй нэрэтэй солотойгоор бэелүүлэгдэһэндэнь, юһэдэхи табан жэл соо хараалагдаһан социально-экономическа талаараа тон ехэ удха шанартай зорилгонуудай шударгыгаар дүүргэгдэһэндэнь, арад зонойманай ажабайдалай жэлһээ жэл бүхэндэ улам бүри һайжаржа байһандань совет хүнүүд баярлаха ёһоороо баярлана, омогорхохо ёһоороо омогорхоно.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев тоосоото элидхэл соогоо уласхоорондын байдалые гүн гүнзэгыгөөр, ойлгосотой тодорхойгоор, үнэн сэхээр шэнжэлэн харуулба, юһэдэхи табан жэлэй дүнгүүдые элитээр иитэлэн согсолбо, партиин экономическа политикын гол зорилгонуудые тобойтор зураглан элирхэлбэ. Тэндэ гүн удхатай тобшолонууд хэгдэнхэй, ехэ һонирхолтой тоо, баримтанууд харуулагданхай. Съездын делегадууд, тэрэшэлэн совет хүнүүд тоосоото элидхэлые үнэн зүрхэнһөө халуунаар дэмжэнэ, һайшаана, магтана. Энэнь тон зүб. Яахадааб гэхэдэ, съездһээ съезд хүрэтэр үнгэрһэн үе соо Коммунис партиимнай бэелүүлһэн ажал ябуулга тухай, бүтээһэн хэрэгүүд тухайнь лэ элидхэл соо хэлэгдэнэ ха юм. Партиин бүтээһэн хэрэгүүдынь асари ехэ, ажал ябуулгань арад зондоо магтаалтай бшуу.

Юһэдэхи табан жэлэй дүнгүүд тухай тэмдэглэхэдээ, нүхэр Л. И. Брежнев иигэжэ хэлэбэ: «...юһэдэхи табан жэлые ямаршье табан жэлтэй сасуулмаар бэшэ юм. Энээнэй урда тээхи ямаршье табан жэлдэ орходоо, промышленна продукци дээшэлүүлхэ, капитальна хүдэлмэридэ мүнгэ һомололго, арад зоной һуудал байдал һайжаруулха шэнэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ мүнгэ һомололго дээшэлүүлхэ талаар хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ ургалта туйлаһан байнабди. Бүтээн гаргагдаһан шухала түхэлэй продукцинуудые тоолохо болоо һаа, бүришье һүртэй байха бшуу. Тиимэ продукци үйлэдбэрилгын хэмжээгээр Советскэ Союз дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һууринда гаранхай. Шулуун нүүрһэн, түмэрэй руда, цемент болон бусад хэдэ хэдэн продуктнууд дээрэ һүүлэй жэлнүүдтэ булад, нефть, минеральна үтэгжүүлгэнүүд нэмээгдээ». Иимэл даа коммунизм тээшэ Эхэ оронойманай дабшасын алхамууд, В. Маяковскиин бэшэһэнэй ёһоор: «сажан алхамууд».

Буряад оронойманай ажалшад илангаяа ехэ баяртай. КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ зорюулан, табан жэлэйнгээ түсэб, табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэб, абаһан социалис уялгануудаа, угтамжынгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргэһэн тухайгаа республикымнай промышленно-үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд болон комбинадууд, фабриканууд болон заводууд түмэр замайхид болон леспромхозууд, колхозууд болон совхозууд ехэ баяртайгаар мүнөө мэдээсэжэ байнхай. Промышленна предприятинуудта, колхоз, совхозуудта олон тоото ажалшадай хабаадалгатай баярай митингнүүд, суглаанууд политическэ ехэ дэбжэлтын оршон байдалда боложо байна. Тэндэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн сэдьхэлээ тон ехэ ханапги байһанаа үнэн зүрхэнһөө мэдүүлнэ, Ленинэй зааһан замаар коммунизм тээшэ Коммунис партиингаа хэлбэришэгүй үнэн сэхээр, сэсэн мэргэнээр хүтэлбэрилжэ ябаһыень дэмжэнэ, магтана.

Буряад арадаймнай хизааргүй ехэ баяртай, баясхалантай, урматай, омогорхолтой байһаниинь илангаяа ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, Октябриин хубисхалай урда тээ, хаанта хархис засагай үедэ буряад арадай ямар ехэ хүндэ хүшэр байдалда байһаниинь мэдээжэ бшуу. Тэрэ үеын байдалые мүнөө үеынхитэй сасуулхын аргагүй, сасуулхааршье бэшэ, зүгөөр илгааень хүсэд һайнаар ойлгохын тулада сасуулалтай болоно. Тиихэдэ, хаанта хархис засагай үедэ, буряад арад ямаршье эрхэ сүлөөгүй, «а» үзэг уншажа шадахагүй, «арба» тоо тооложо шадахагүй, харанхы мунхаг, барга бүдүүлиг байдалтай, хэдэн дабхар дарлалта доро зобохын ехээр зобожо, тулихын ехээр тулижа, «бусад түрэлтэн» гэжэ шоодбори нэрэтэй байгаа бшуу. Баяд ноёд, оргойто бөөнэр, орхимжото ламанар ажалша зоной «хүзүүн дээгүүр хүльбэржэ», «алта мүнгэн соонь умбажа», зоргоороо аашалжа ябаа ха юм.

Мүнөө иимэ ехэ эрхэ сүлөө, зол жаргал буряад арадта хэн олгооб? Коммунис парти олгоо. Советскэ Союзай Коммунис партиин ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикын хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһанай ашаар, аха дүү олон түмэн совет бүхы арадуудай, түбхын түрүүндэ агууехэ ород арадай энэрхы сэдьхэлэй һайн һайхан туһаламжын ашаар Буряад оронмнай хүгжэнги томо промышленностьтай, мүнөөнэй оньһон машина, техникээр зэбсэгжэһэн коллективнэ хүдөө ажахытай, удхаараа социалис, түхэл маягаараа үндэһэн соёл культуратай түрүү республика болонхой. Буряад арад энээгээрээ омогорхохо ёһоороо омогорхоно, баярлаха ёһоороо баярлана. КПСС-эй XXV съездын делегадуудай дунда манайшье республикын түлөөлэгшэд — эрхимүүдэй эрхимүүд, түрүүшүүлэй түрүүшүүл бии.

КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын түлөө эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр тэмсэхэ, социалис мүрысөө хэзээ хэзээнэйхиһээ үргэнөөр дэлгэрүүлхэ байһан тухайдаа Буряад оронойманай бүхы ажалшад үнэн зүрхэнһөө Коммунис партиингаа Центральна Комитедтэ, Совет правительстводо мэдээсэнэ.

АЖАЛАЙ ХОРИН ТАБАН БЭЛЭГ

...ПСС-эй XXV съездын ...лэлдэ дэлгэрһэн социа...мүрысөөндэ манай аймa...ажалшад оролсожо, дээ...лагдаһэн уялгануудые ...шэнэ зорилгонуудые ...р хараалаа һэн. «Үйлэд...ашаг үрэ ба хүдэл...н шанар улам дээшэ...хын түлөө, 1976 оной ...й ажахын түсэб амжал...йгаар дүүргэхын түлөө ...союзна социалис мүры...тухай» КПСС-эй ЦК... СССР-эй Министрнүү... Соведэй, ВЦСПС-эй ...ЛКСМ-эй ЦК-гай тог...р манай уялга, угтам...түсэбүүд харюу боло... байна бшуу.

...январь һара соо ма... аймагай ажалшад ...С-эй XXV съездые ажа...орин табан бэлэгээр ...гэһэн һайн һайхан ...гаргаа һэн. Энэ үүс...нь партиин райком ха...р дэмжэн абажа, пар...а XXV съездые ажа...амжалтануудаар уг...гэһэн шиидхэбэри гар... штаб КПСС-эй райкомой дэргэдэ байгуулагдаа һэн.

Аймагаймнай һаалишад һү тушааха хоёр һарынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ. Тиигэжэ тэдэнэр 5.500 центнер һү тушааха түсэбтэй һаа, 5.700 центнерые тушаажа, ехэ амжалта туйлаба. Эндэ Худанай, Чисаанын, «50 лет Октября» совхозууд шалгараа. Мүн трактор, хүдөө ажахын машинануудые заһабарилха хоёр һарын түсэб баһал дүүргэгдэбэ. Худанай, Хүртэйн леспромхозуудай хүдэлмэришэд продукци худалдаха хоёр һарынгаа түсэбүүдые мүн лэ болзорһоо урид дүүргэв.

Хэжэнгын тоһо-сырэй заводой коллектив эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллажа, сагаан эдеэнэй продукци гаргаха хоёр һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ.

Ямар олон шэнэ барилганууд манай аймаг дотор ашаглалгада үгтэбэ гээшэб! Худанай совхозой Улаахан-Аралдахи үнеэдэй комплекс үнинэй баригдажа эхилһэн юм. Энэ ехэ барилга одоошье ашаглалгада үгтэбэ.

30 мянган номой багтаха, аймагай хоёр дабхар библиотекын галнууд яларжа, 100 хүнэй һууритай шэнэ столово КПСС-эй XXV съездын нээгдэһэн үдэр үүдэеэ үргэнөөр сэлибэ.

Чисаанын совхоздо шэнэ барилганууд ашаглалгада олоор үгтөө. Жэшээлхэдэ, ажахын түб Чисаана тосхондо хирпиисээр бариһан хоёр дабхар гэр ербын харагдана. Энэмнай 90 хүүгэдэй хүмүүжүүлэгдэхэ комбинат гээшэ. Мүн эндэ ажаһуудалай мастерской нээгдээ. Тэндэ оёдолой, гуталай цехүүд, парикмахерска бии. Михайловка һууринда фельдшерскэ шэнэ пункт нээгдэбэ.

Аймагай түб — Хэжэнгэ тосхондо олон барилганууд бодожо, ашаглалгада үгтэбэ. Эдэ юуд бэ гэхэдэ, Хэжэнгын сомсоведэй, аймагай больницын дэргэдэхи кухниин, аптекын дэргэдэхи оптикын цехэй, типографиин, ДОСААФ-ай клубай шэнэ гэрнүүд болоно. Мүн Вознесеновкэ, Красный Яр, Гапга, Булаг һууринуудта шэнэ улаан булангууд нээгдээ. Мүн Хэжэнгын совхозой конторотой зэргэлээд, политическэ гэгээрэлэй шэнэ кабинет түхеэрэгдэжэ, ашаглалгада үгтэбэ. Хэжэнгэ тосхоной Трактовая гудамжада найман айлай байратай шэнэ гэртэ хүн зон нүүжэ оробо.

Иигэжэ манай аймагай ажалшад КПСС-эй XXV съездые ажалай хорин табан бэлэгээр угтаба. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлые иимэ амжалтануудтайгаар угтаһан манай ажалшад саашадаа улам һайнаар ажаллажа, ехэ ехэ илалтануудые туйлажа, элбэг дэлбэг продукци Эхэ орондоо тушаахаар зоригжонхой.

Р. БАЯРТУЕВ,
КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь.

* * *

...ытын плавико-шпато...рхай. Энэ коллектив ...-эй XXV съездын нээг... үдэр 1976 оной түрүү... һарын түсэб дүүр... 16 мянган түхэригэй ...даабариһаа гадуур ...

...Сэлэнгын аймагай Бага... нүүрһэнэй ...й. Нүүрһэ малтажа аба...дэхи табан жэлэйнгээ ...ые 1975 оной апрелиин ...дүүргэһэн Сэлэнгын ...шэд түсэбһөө гадуур 665 мянган тонно нүүрһэ малтаа, 3,5 миллион түхэригэй продукци худалдаа юм. Тиихэдээ үйлэдбэриингөө хэмжээе 1,6 дахин, ажалайнгаа бүтээсые 1,4 дахин дээшэлүүлһэн байна.

Партиин түүхэтэ съезддэ зорюулагдаһан табшагай ажалай вахтада жагсаһан энэ коллектив даабариһаа гадуур 150 мянган тонно нүүрһэ малтажа абаа гээд мэдээсэгдэнэ.

Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй авто заһабарилгын завод. Юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэһэн авто-заһабарилагшад 884 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдаа. Тиихэдээ гаргажа байһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые 10 процентээр доошолуулһан байна.

КПСС-эй XXV съездын нээгдэхэ үдэр байгша оной түрүүшын хоёр һарын түсэб сүм бэелүүлһэн тухайгаа элидхээ.

СЭМБЭШЭДЭЙ ҮГЭ НАЙДАМТАЙ

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбһөө гадуур: 1 миллион түхэригэй продукци худалдаха, 20 тонно утаһа ээрэхэ, 10 мянган метр сэмбэ нэхэхэ гээд комбинадай коллективэй абаһан социалис уялга соо хэлэгдэнэ.

Партиин XXV съезддэ зорюулагдаһан митинг Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта үнгэргэгдөө. Митингдэ хабаадагшад оронойнгоо экономико хүгжөөхэ, уласхоорондын байдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ партиингаа зорюулдаг ажал ябуулга һайшаажа, XXV съездын зүбшэн хэлсэжэ байгаа асуудалнуудые дэмжэжэ, съездын баталан абаха шиидхэбэринүүдые бэелүүлхээр бэлэн байһанаа мэдүүлбэ.

Комбинадай коллектив социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ходо ябадаг, гүрэнэй түсэб, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэдэг. Продукци гаргаха, худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Съездын хүндэлэлэй ажалай вахтада шэнэ амжалта туйлажа, партиин XXV съезддэ элидхэхэ эрхэдэ хүртэһэн байна. Коллективэй ажалай рапорт цехүүдтэ үнгэргэгдэһэн митингнүүд дээрэ баталан абтаа.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлжэ, үйлэдбэреэ үргэдхөөбди, продукци үйлэдбэрилгэеэ ехэдхээбди гэжэ съездын нэрэ дээрэ эльгээһэн энэ рапорт соонь хэлэгдэнэ. Табан жэлэй туршада комбинадта 165 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоо, ашаглагдажа байһан 92 түхеэрэлгэ заһабарилан шэнэлэгдээ. Үйлэдбэриин хэмжээн 1,8 дахинаар ехэдхэгдээ, ажалай бүтээсэ 1,5 дахин дээшэлээ. Продукци үйлэдбэрилгын бүхы ургалтын 95 процентнь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаа.

Комбинадай коллектив шэнэ табан жэлэй эхинһээ хойшо эршэмтэй шангаар ажаллаһаар. Тиигэжэ 208 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур худалдаба.

— Манай коллектив партиингаа хараалһан зорилго бэелүүлжэ, эдэ бүгэдэ амжалта туйлаа, — гэжэ митинг дээрэ үгэ хэлэһэн нооһо илгагша **В. Р. Афанасьева** мэдүүлээ. «Эрхим шанарай табан жэлдэ — бата найдабарита ажал», «Хажуудамнай нэгэшье гээгдэжэ ябагша байха ёһогүй» гэһэн уряатай социалис мүрысөөн дэлгэрүүлэгдэбэ. Валентина Дмитриевагай, Галина Ласточкинагай даадаг нооһо илгагшадай бригаданууд иимэ үүсхэл гаргаһан байна.

Нооһо сэбэрлэн угаадаг цехэй хүдэлмэрилэгшэдэй партиин XXV съездын хүдэлмэреэр ехэтэ һонирхожо, съездын үнгэргэгдэжэ байгаа үдэрнүүдые бүтээсэ ехэтэй ажалаар тэмдэглэжэ байһан тухай нооһо угаагша **Нэлли Бардаева** хэлээ. Цехэй коллектив съездын нээгдэһэн үдэр урдань алмаһан материал, хэрэгсэлнүүдээ хэрэглэн ажаллаа.

— Партиин XXV съезд бүхы ороной, совет арадай ажабайдалда онсо удха шанартай үйлэ хэрэг болоно, — гэжэ сэмбэ нэхэлгын цехэй халаанай мастер **Б. Е. Овчинник** тэмдэглээд, сэмбэ нэхэгшэдэй ажалай вахта тухай хэлээ. Нүхэд Макинай, Мироновой даадаг бригаданууд съездын хүндэлэлэй социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ.

Эхэ оронойнгоо туйлаһан амжалтаар омогорхожо, партиин табиһан зорилго бэелүүлхын тула саашадаашье эршэмтэй шангаар ажаллаха байһанаа утаһа ээрэгшэ **В. И. Сидельникова**, нооһо илгагша **Валя Аюшеева**, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй начальник **Л. Д. Баторова** гэгшэд мэдүүлбэ. Комбинадай парткомой секретарь **Г. Ф. Малыгин**, партиин Октябрьска райкомой секретарь **Н. Н. Лоскутов** митинг дээрэ үгэ хэлээ.

Митингдэ хабаадагшад коммунис партиин гадаадын болон дотоодын политика һайшаажа байһанаа мэдүүлһэн резолюци абаа.

С. БАРДАМОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: митингын үедэ.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. М. СПЕВАКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын материально-техническэ хангалгын органуудта удаан саг соо ашаг үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хангалга-худалдалгын управлениин начальнигай орлогшо Вадим Михайлович **Спеваковые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной февралиин 20.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«ДАЛАЙН БА ГОЛ МҮРЭНЭЙ ФЛОДОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР» ГЭҺЭН ЖЭЛ БҮРИ ҮНГЭРГЭГДЭДЭГ ҺАЙНДЭР ТОГТООХО ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтоопо:**

«Далайн ба гол мүрэнэй флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр» гэһэн жэл бүри үнгэргэгдэдэг һайндэр тогтоохо.

«Далайн ба гол мүрэнэй флодой хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр» жэл бүхэндэ июлиин түрүүшын воскресенидэ һайндэрлэгдэхэ байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1976 оной февралиин 23.

КПСС-эй XXV СЪЕЗД ДЭЭРЭ

Съездын хүдэлмэри тухай мэдээсэл

КПСС-эй XXV съезд Кремль соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэ. Совет коммунистнуудай 15 миллион гэшүүдтэй отрядые эндэ 5 мянган шахуу делегадууд түлөөлнэ. Тэдэнэр КПСС-эй Центральна Комитедэй, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдые ехэ харюусалгатайгаар, ехэ һонирхон зүбшэн хэлсэнэ.

Үгэ хэлэһэн хүнүүд КПСС-эй Центральна Комитедэй хараа шугамые, практическа ажал ябуулгые, нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн тоосоото элидхэл дотор хэлэгдэһэн бүхы заабари болон тобшололнуудые бүхыдэнь, хүсэдөөр һайшааһан дурадхалнуудые оруулна. Партийна организацинуудай түлөөлэгшэд экономико, наука, культура хүгжөөлгэдэ туйлаһан асари ехэ амжалтанууд тухайгаа омогорхолтойгоор хэлэнэ. Съезд дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй еһоор, юһэдэхи табан жэлэй туршада коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада шэнэ томо алхам хэгдээ.

Москвада ерэһэн харин партинуудай түлөөлэгшэнэрэй хэлэһэн үгэнүүдыень делегадууд, айлшад халуунаар угтана. Тэдэнэй амаршалганууд олон ондоо хэлэн дээрэ соностоно. КПСС-эй ехэ габьяае мэдэрһэн үгэнүүд соностоно. Манай парти марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын революционно тугые дээрэ үргэжэ ябана гэжэ съездын делегадууд, айлшад тэмдэглэнэ.

Февралиин 25-най үдэшын заседани дээрэ Узбекистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Ш. Р. Рашидов** түрүүлэн үгэ хэлээ. Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй үедэ манай республикын промышленностиин шэнжэ үндэһөөрөө хубилаа, түхеэрэлгэнүүдынь нарижуулагдаа, экономическа хүсэниинь ехэ болоо, олон предприятинууд шэнээр зэбсэгжүүлэгдээ. Мүнөө үе сагай промышленна зуу гаран шэнэ предприятинууд ашаглалгада үгтөө.

Узбекистанай Коммунис парти урдынхидаал мэтэ хлопок ургуулгада гол анхаралаа хандуулаа. Түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ хлопок абалгые 5 миллион тоннодо хүргэхэ уялга партиин XXIV съездын үндэр ендэр дээрэ абаа һэмди. Хлопок ургуулагшад энэ үгэеэ нэрэ хүндэтэйгөөр баталаа. Һүүлэн хоёр жэлэй туршада 5 миллионһоо дээшэ тонно хлопок республикамнай абадаг болоо. Табан жэлэй туршада оромнай 24,5 миллион тонно гэхэ гү, али партиин XXIV съездын директивэнүүдээр хараалагдаһанһаа 2,3 миллион тонно ехэ «сагаан алта» абаа.

Узбекистанай компартиин XIX съезд дээрэ энэ жэлдэ 5 миллион 300 мянган тонно хлопок үгэхэ, харин арбадахи табан жэлэй эсэстэ тэрэннис 6 миллион тоннодо хүргэхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа.

Манай партида, орон доторнай бэе бэедээ этигэлсэхэ оршон байдал, бэе бэеэ хүндэлхэ, дэмжэхэ, нүхэр ёһоной эрилтэ табиха, ленинскэ ёһоной партийна шууд сэхэ байха оршон байдал байгуулагдажа, мандан хүгжэнэ.

Энэ һайн оршон байдал бүхы партийна организацинуудай ажабайдалда нэбтэржэ. КПСС-эй манай XXV съезд дээрэ эли тодоор харагдажа байна. Эдэ бүгэдэ хадаа КПСС-эй ЦК-гай, тэрэнэй Политбюрогой, Леонид Ильич Брежневэй өөрынь агууехэ габьяа мүн гээд Ш. Р. Рашидов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Грузиин компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Э. А. Шеварднадзе** үгэ хэлэбэ.

Грузиин коммунистнууд манай партиин Центральна Комитедтэ онсо ехэ, баяр баясхалан хүргэжэ, ленинскэ партиин XXV съездые угтаба гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Республикын ниитэ политическэ, социально-экономическа ажабайдалые гүнзэгыгөөр шэнжэлһэнэй үндэһөөр КПСС-эй ЦК манай республикын түүхэдэ орохо тогтоол — «КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхэ талаар Грузиин компартиин Тбилисиин горкомой эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэри тухай» тогтоол абаа һэн. Гадна «Грузиин ССР-эй арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаа юм.

Саашань нүхэр Э. А. Шеварднадзе үнгэрһэн табан жэлэй туршада республикын экономикын хүгжэлтэ тухай хөөрэжэ үгөө. Грузиин коммунистнууд партиин XXV съездые амжалта ехэтэйгээр угтаа. Табан жэлэй түсэб дүүргэгдээ.

Энэ илалта хадаа гансашье манай республикын, манай арадай илалта бэшэ. Табан жэлэй зорилгонуудые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ аха дүүгэй ехэ туһаламжые үзэжэ байгаабди. Энээнэй түлөө бүхы республиканuудай, областьнуудай ажалшадай энэ съездэ ерэһэн делегацинууд болон түлөөлэгшэнэртэ хандажа, баяр хүргэхыемни Грузиин ажалшад гуйһан юм.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада олониитын һанал бодолые хараадаа абажа, коммунистнууд районно, областной, республикын зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэдые һэлгэхэ баатан болоо һэн. Тиихэ шалтагаан байгаа. Энээнэй һүүлээр ажабайдалай бүхы һалбаринуудаар һайн, үрэ ехэтэй хубилалтанууд болоо.

Ленинэй Агууехэ партиин гэшүүн байһандаа омогорхохо, тэрэнэй гадаадын болон дотоодын политикын зүб байһанда гүнзэгыгөөр этигэхэ мэдэрэл ороной коммунистнуудта КПСС-эй XXV съезд түрүүлнэ, гээд К. И. Фроловой нэрэмжэтэ Ивановска меланжева комбинадай ээрэгшэ **А. Ф. Ерофеева** хэлээ.

Ивановска меланжева комбинат — түрүүшын түсэбтэ табан жэлэй үедэ байгуулагдаа һэн. Энэ алдарта предприяти жэл бүри шэнэ үе сагай шэнжэтэй болоно. Техническэ дэбжэлтэ туйлаһанай, шэнэ түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлһэнэй ашаар эндэхи коллектив табан жэлэй түсэбэй эсэстэ хараалагдаһан үйлэдбэриин, ажалай бүтээсын хэмжээе 1974 оной сентябрьда туйлаа.

Үгэ хэлэгшэ саашадаа үйлэдбэреэ түргөөр хүгжөөхэ асуудалда тогтоно. Арбадахи табан жэлдэ хараалагдаһан ашаг үрэ дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэриин шанар һайжаруулха зорилгые дүүргэхын тула текстильнэ предприятинуудые мүнөөнэй бүри шэнэ машинануудаар, механизмуудаар, автомат түхеэрэлгэнүүдээр хангаха шухала. Мүн һайн шанартай шэрээр хангаха хэрэгтэй. Совет хүнүүдтэ бүри һайн шанартай, гоё һайхан бүд үгэхэ гэһэн арбадахи түсэбтэ табан жэлэй үедэ табигдаһан гол зорилгонуудые дүүргэхэдэнь туһалхые тэдэнэй захяа дүүргэдэг коллективүүдтэ тэрэ хандаа.

Нүхэр А. Ф. Ерофеева социалис общество дотор ажалша эхэнэрнүүдэй дүүргэдэг үүргэ тухай хэлээ, Соведүүдэй ороной эхэнэрнүүд тухай партиин, совет правительствын зүгһөө саг үргэлжын анхарал оролдолгын хандуулагдажа байһанайнь түлөө гүнзэгы баяртайгаар тэрэ үгэ хэлээ.

Кубын Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Революционно правительствын премьер-министр нүхэр **Ф. Кастро**, Германиин социалис Нэгэдэмэл партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Э. Хонеккер**, Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент нүхэр **Г. Гусак** халуун үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгануудаар угтагдажа, съездэ амаршалгын үгэ хэлээ.

* * *

Февралиин 26-най үглөөнэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Н. В. Подгорный** КПСС-эй Краснодарай крайкомэй нэгэдэхи секретарь нүхэр **С. Ф. Медуновто** үгэ үгэбэ.

XXIV съездһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүд хүдэлмэриин гуримые нарижуулан һайжаруулгада, партийна ажабайдалай ленинскэ ёһо гуримуудые саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ, парти доторой демократиие хүгжөөлгэдэ онсо һуури эзэлнэ гэжэ оратор мэдүүлээ. Нютагуудтахи партийна организацинуудай үүргые Центральна Комитедэй шууд сэхээр дээшэлүүлжэ, эдэнэртэй үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, нютагуудһаа ороһон дурадхалнуудые, үүсхэлнүүдые анхаралтайгаар хаража, шэнэ, түрүү бүхы юумэ хододоо адаглан дэмжэжэ байһан ушарынь энэ гуримай эгээл һайн зүйлнүүдэй нэгэниинь болоно. Барайгар тарижа ургуулгые ехэдхэхын тула Азовско далай шадарай набтар, шииг нойто ехэтэй газарые ашаглаха талаар, Новороссийска далайн пароходство болон цементын промышленностиие саашадань хүгжөөхэ талаар, Хара бэшэ хүрьһэтэй нютагуудта туһаламжа үзүүлхэ талаар хизаарай партийна организацинуудай дурадхалнууд Краснодарай хизаарай бүхы хүн зоноор һайшаагдаһан байна.

Түрүү коллективүүдтэ, үйлэдбэриин новаторнуудта, социалис мүрысөөндэ илагшадта партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй эльгээһэн хандалганууд, амаршалганууд, бэшэгүүд ажалшадые моральна талаарнь урмашуулгын ашаг үрэ ехэтэй арга нүхэсэл болонхой.

Кубаниин хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, тэрэниие тусхай шэглэлтэй болгохо, томодхохо, арга неөсэнүүдыень һайнаар ашаглаха асуудалнуудта нүхэр С. Ф. Медунов дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлээ.

Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Г. А. Алиев** трибунада гараба.

Гаталһан замаа эрьен харахадаа, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1964 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй асари ехэ үүргэтэй, түүхэтэ удха шанартай байһыень илангаяа хүсэтэйгөөр мэдэрнэбди гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Эдэ шиидхэбэринүүд саашадаа Центральна Комитедэй теоретическэ ба бодото ажал ябуулгада улам хүгжөөгдэн, мүнөө үедэ партиин генеральна хараа бодол бэелүүлгын хэлбэришэгүй үндэһэ һууринь болоһон байна. Манай партида, манай орон дотор бүхы юумэн агууехэ Ленинэй һургаалай ёһоор шиидхэгдэдэг, хэгдэдэг гээшэ.

КПСС-эй XXIV съездын Азербайджанай урда табиһан социально-экономическа зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ гэжэ нүхэр Г. А. Алиев съездэ мэдээсэбэ. Экономическа гол дүнгүүдээр табан жэлэй түсэб олон жэл соо түрүүшынхеэ болзорһоо урид дүүргэгдэһэн байна. Экономикодо удаан саг соо тохёолдоһон гээгдэл зайсуулан дабагдажа, тэрэниие хүгжөөхэ хэрэгтэ үндэһэн хубилалта хэгдээ. Арадай ажахые хурдан түргөөр хүгжөөхэ талаар Азербайджан урдань нимэ ехэ амжалта туйлаагүй байна. Түсэбтэ габан жэлэй бүхы жэлнүүдтэ Азербайджанай ССР бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гараһанайнгаа түлөө КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан тугуудаар шагнагдаа.

Хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл болоһон совет арадые бүридүүлдэг бүхы нацинуудай, арад үндэһэтэдэй бата бэхи хани барисаан манай олонациональна социалис гүрэнэй хүсэн болоно гэжэ оратор үргэлжэлүүлбэ. Ленинскэ национальна политикые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын тула КПСС-эй Центральна Комитедэй сэсэн мэргэн хараа шэглэл манай хани барисаае, нэгэдэлые, жаргаалые батадхан бэхижүүлнэ.

СССР-эй Наукануудай академиин президент нүхэр **А. П. Александров** совет эрдэмтэдэй үмэнэһөө Коммунис партиин XXV съездые халуунаар амаршалба.

Ондоо ямаршье обществодо эрдэм наука иимэ үргэнөөр мэдэрэгдэдэггүй, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэггүй байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. СССР-эй Наукануудай академиин 250 жэлэй ойе манай орон дотор бүгэдэ арадай һайндэрлэн тэмдэглэһэн шэнгеэр тэрэнэй үүргые иимэшье сэгнэдэггүй байна.

Манай орочой хүгжэлтэдэ эрдэм наукын айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг байһанда КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл соо үндэр сэгнэлтын үгтэһэнэй түлөө бидэ баярланабди гэжэ нүхэр А. П. Александров хэлээ. Зарим һалбаринуудта эрдэм наукын хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, эрдэмэй туйлалтануудые промышленностьда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала байһан тухай шүүмжэлхы ажаглалтанууд тон зүб гэжэ гоолонобди.

Манай съезд коммунизмын илан манҙаха замай шэнэ шатые тодорхойлхо байна гэжэ нүхэр А. П. Александров түгэсхэлдөө хэлээ. Дабшаха замдань совет эрдэмтэд энэ талаар партиин үнэн туһалагшад байха юм.

КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ партиин хүтэлбэрилхы, шэглүүлхы үүргэ улам хүсэтэйгөөр харагдаһан, ажахын ба соёлой байгуулалтые партийна талаһаань хүтэлбэрилгын дүй дүршэл ургаһан. Эхэ ороной экономическа, оборонно хүсэн нилээд хүгжэһэн, совет арадай байдал улам һайжаһан, дэлхэйн бүхы түбинүүдтэ Соведүүдэй ороной нэрэ хүндэ дээшэлһэн байна гэжэ КПСС-эй Свердловско обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Я. П. Рябов** хэлээ.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхэ уялга свердловскынхид табан жэлэй урда тээ абаа һэн гэжэ делегат үргэлжэлүүлбэ. Хэлэһэн үгэдөө хүрэсбди! — гэжэ мүнөөдэр съездэ элидхэнэбди. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэл соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн гурбанай нэгэ хубяар дээшэлээ, ажалай бүтээсэ нэмээһэнэй ашаар энэ ургалтын 90 процентнь туйлагдаа гэжэ областиин ажалшадай XXV съездэ эльгээһэн мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Түсэбтэ наймадахи табан жэлэйхиһээ 19 миллиард шахуу түхэригөөр ехэ продукци гаргагдаһан байна. Иимэ ехэ дүнгүүдые туйлалгада социалис мүрысөөн айхабтар ехэ үүргэ дүүргээ.

Түүхэтэ удха шанартай асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ талаар манай парти хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг байгаа, мүнөөшье ябана гэжэ КПСС-эй Алтайн крайкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. В. Георгиев** тэмдэглэбэ. Ильичэй сэсэн мэргэн һургаал заабаринуудые тэрэ арюун нангинаар сахижа ябаа, тэмсэлэй ба илалтануудай жэлнүүдтэ эдэниие эгээл үнэтэ зүйл мэтээр, ажал ябуулгадаа үнэн хүтэлбэри болгон абажа ябаа.

Гүрэнэй түсэбүүдые, даабаринуудые дүүргэлгэ, эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэ хурдадхалга хадаа түсэбтэ юһэдэхи табан жэлдэ Алтайн партийна организацинуудай, эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриин гол зүйлынь болоһон байна гэжэ оратор үргэлжэлүүлбэ. Хизаарай экономико хурдан түргөөр хүгжөө. Промышленна үйлэдбэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ табан жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэһэн байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ шэнэ алхам хэгдээ. Партиин ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй хубилгахы асари ехэ хүсэтэй байһыень Ленинскэ аграрна политикын саашадаа хүгжөөгдэжэ байһыень үнгэрһэн табан жэл элирхэйлэн харуулаа.

Кировоградска областиин КПСС-эй XX съездын нэрэмжэтэ колхозой тракторна бригадын бригадир нүхэр **А. В. Гиталовта** үгэ үгтэнэ. Мүнөө зүрхэ сэдьхэлыемни хүдэлгэжэ байһан мэдэрэлые дамжуулан хэлэхэ гээшэ хүшэр бэрхэтэй байна гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Кировоградска областиин коммунистнууд намайе манай партиин съездын делегадаар зургаадахяа һунгажа, айхабтар ехэ нэрэ хүндэ намда олгобо. Съезд бүхэн өөр өөрынхеэрээ шухала удхатай байдаг дээрэһээ партиин ба ороной түүхэдэ ехэ мүр сараа үлөөдэг юм. Гэбэшье XXV съезд — онсо съезд мүн.

Таряашанай мэргэжэл тухай хэлэхэдээ, энэ хадаа дэлхэй дээрэ эгээл амгалан тайбан, зохёохы мэргэжэлнүүдэй нэгэн болоно гэжэ делегат тэмдэглээ. Хүдөөгэй механизаторнуудта парти, правительство саг үргэлжын анхарал оролдолго хандуулна. Мүнөө механизаторнууд хүдөө нютагай гол хүсэн болохоһоо гадна, эгээл хүндэтэй хүнүүд болонхой.

Оньһон техникээ гамтай һайнаар хэрэглэхын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлхэ уряатайгаар Кировоградска областиин механизаторнууд ороной бүхы механизаторнуудта хандаһан байна. Оронойнгоо хүн зониие орооһо таряагаар хангаха гээшэ манай нангин хэрэг болоно гэжэ бидэ, таряашад, ойлгонобди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Арад зониие партиин элсүүлэн хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ КПСС-эй ЦК-гай Пленумууд, социально-экономическа политикын үндэһэн шухала асуудалнуудаар Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүд айхабтар ехэ үүргэ дүүргээ гэжэ Латвиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Э. А. Восс** тэмдэглээ.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлдэ республикамнай ехэ амжалтануудые туйлаһан байна гэжэ оратор хэлэбэ. Эдэ амжалтанууд КПСС-эй ленинскэ национальна политикын, СССР-эй арадуудай агууехэ хани барисаанай хүсэн түгэлдэр байһые элирхэйлэн гэршэлнэ. Эдэ бүгэдэ совет арадуудай аха дүү ёһоной харилсаа холбооной, нэгэ нэгэндээ туһалалсалгын улам гүнзэгырэн үргэдэжэ байһые тодорхойлон харуулна.

КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула Совет Латвиин коммунистнууд, бүхы ажалшад хүсэ шадалаа, эршэ зоригоо элсүүлхэ, манай орон дотоо коммунизм байгуулгада ехэ хубитаяа оруулха юм гэжэ оратор үгынгөө түгэсхэлдэ Ленинскэ партиин XXV съездые найдуулба.

Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Я. Кадар**, Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Т. Живков** Португалиин Коммунис партиин Генеральна секретарь нүхэр **А. Куньяя** удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтагдан, съездые амаршалһан байна.

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съезд хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

(ТАСС).

НҮХЭР ФИДЕЛЬ КАСТРО РУСАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Кубын Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын Революционно правительствын премьер-министр)

Хүндэтэ нүхэр Леонид Ильич!

Советскэ Союзай Коммунис партиин хүндэтэ хүтэлбэрилэгшэд, съездын делегадууд!

Съездын хүндэтэ айлшад!

Хүндэтэ совет ханинар!

Съезд дээрэ хэлэхэ үгэ ехэ аад, саг бага байдаг гэжэ мэдээжэ. Тиимэ дээрэһээ энэ хүндэтэй түүхэтэ трибуна дээрэһээ богонёор хэлэхэ гээшые минии түрүүшын уялга гэжэ тоолохо байнаб. Гадна бидэнэр, Кубын коммунистнууд, хүндэ һургаал, зааха бэшэ, харин энэ ехэ хуралдаан дээрэ олон юумэндэ һураха зэргэтэйбди. **(Альга ташалга).**

Нүхэр Брежневэй хэлэһэн КПСС-эй Центральна Комитедэй үнэтэй шухала элидхэлые бидэнэр эгээн ехэ анхаралтайгаар шагнаабди. Тэрэнэй удхань манай партиин делегациие туйлай ехээр һонирхуулаа. Танай ороной коммунистнууд уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин илалта түгэс түрүүшын отряд, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшын социалис гүрэниие байгуулагша болонхой. Тиимэ дээрэһээ Советскэ Союзай Коммунис партиин съезднүүд Ленинэй үе сагһаа эхилээд, мүнөө үдэр болотор дүй дүршэлэй тон ехэ баялигай эшэ үндэһэн болодог юм. Дэлхэйн бүхы революционернууд энээнһээ һургаал абана. **(Альга ташалга).**

Маркс, Энгельсын үзэл сурталые сэсэн мэргэнээр бэелүүлэгшэ, үргэлжэлүүлэгшэ Ленинэй номууд, хэзээдэ мүнхэ Октябрьска революци, совет арадай баатар, алдарта туйлалтанууд, совет коммунистнуудай эрэлхэг зоригоор, баатаршалгаар, ами наһанай хэмжээгээр бэшэгдэһэн түүхын гайхамшагта хуудаһанууд хүниие мүлжэлгэдэ эсэргүү, үнэн зүб һайн һайхан үзэл сурталай түлөө, хүн түрэлтэнэй нэрэ хүндын, дэбжэлтын түлөө, газар дэлхэйн бүхы булан тохойнуудта тэмсэжэ байһан бүхы хүнүүдые мүнөө 58 жэлэй туршада зоригжуулна. **(Альга ташалга).**

Революционер бүхэн совет коммунистнуудай зүгһөө зоригжуулхы дэмжэлгэ үзэдэг байгаа. Октябриин революциин үе сагһаа хойшо революционернүүдэй шэнэ шэнэ үетэн тэрэнэй үзэл сурталаар, үзэл бодолоор, гол ёһонуудаар хүмүүжүүлэгдэжэ байгаа гэжэ хэлэмээр. Ондоо ямаршье үйлэ хэрэг хүнүүдэй ухаал бодолдо, арадуудай хуби заяанда, дэлхэйн дэбжэлтэдэ нимэ ехэ нүлөө үзүүлээгүй юм. **(Альга ташалга).**

Тэрэ сагһаа хойшо хүн түрэлтэн өөрынгөө түүхэдэ эгээн ехэ революционно хубилалтын үе сагта ороһон юм. **(Альга ташалга).**

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдэй үедэ хэгдэһэн харин интервенци, түрүүшын социалис гүрэндэ баадхагдаһан шэрүүн шанга амяарлалга болон хүреэлэлгэ, зэрлиг ёһоной фашис ээрэхэг добтолго, «хүйтэн дайн», ээрэхэг түримхэй империалис бүлэглэлнүүд, Совет гүрэниие тойроһон сэрэгэй баазанууд — уласхоорондын хархисуудай эдэ бүхы һэдэлгэнүүд совет арадай нугаршагүй хүсэл зоригые, бүхы дэлхэйн ажалшадай, дарлагдаһан арадуудай зүгһөө һаналаа нэгэдэлэй дэмжэлгые эбдэжэ шадаагүй. **(Альга ташалга).**

Мүнөө социалис хани нэгэдэл бии, мүнөө Октябриин революциин дэлхэйдэ асарһан хубилалтануудай нүлөөн доро, фашизмые бута сохиһоной ашаар бүхы түби дэлхэйн олон зуун колонито, хахад колонито оронууд колониализмын ба империализмын үшөөл ехэ хүсэнүүдтэ эсэргүү шанга тэмсэл соогуур бэеэ даанхай байдалаа туйлажа шадаа. **(Альга ташалга).**

Совет ажалшад баатаршалга гаргажа, улаан шуһаяа ехээр адхажа, ерээдүйн харгы зам нээгээ, тэрэнээ хамгаалжа шадаа. Советскэ Союзай 20 миллион һайн һайхан, эрэлхэг зоригтой хүбүүд, басагад Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ами наһаяа үгөө. Хүн түрэлтэнэй үнэн зүб хэрэг тээшэ, һайн һайхан ажаһуудал тээшэ, эб найрамдал тээшэ тогтонгүйгөөр дабшалгые дэлхэйн хархис хүсэнүүдэй зүгһөө һаатуулха һэдэлгые усадхахын тула нимэ ехэ үнэтэй ами наһан үгтөө гээшэ. **(Альга ташалга).**

Энээгээр хизаарлагдана бэшэ. Гадна хэдыхэн арбаад жэлэй туршада СССР научно-техническэ ба промышленна хүгжэлтын, асари ехэ хүгжэлтын ашаар бүхы талаараа эгээл хүсэтэй орон болоо, империализмын зүгһөө буу зэбсэгтэйгээр ээрэхэн добтолхо, занаха ушар Советскэ Союзые сэрэгэй талаар ехэхэн хүсэл оролдолго гаргахые баадхаа. Империалис интервентнүүдһээ Эхэ ороноо сулөөрүүлхын түлөө тэмсэлдэ, һүүлээрнь фашис ээрэхэг түримхэй добтолгодо эсэргүү тэмсэхэдээ, совет солдадууд зоригтой, дүршэлтэй, диилдэшэгүй сэрэгшэд болоо. **(Альга ташалга).** Тэрэнэй буу зэбсэгэй хүсэн туйлай ехэ болоо, зүгөөр хүн түрэлтэнэй түүхэдэ түрүүшынхеэ агууехэ гүрэнэй сэрэгэй хүсэн бусад гүрэнүүдые дарлахын тула бэшээр, тэдэнэй арадуудые мүлжэхын тулада бэшээр, ээрэхэлгын тулада бэшээр, дайн сэрэгэй тулада бэшээр байгуулагдаа юм.

Ленинэй үзэл сурталда бата бэхеэр үнэн сэхэ байжа. СССР бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай эгээн найдамтай түшэг тулгуури болоо, гэхэ зуура, империализмын ээрэхэг түримхэй эрмэлзэлгэнүүдһээ бага болон хүсэ багатай арадуудые хамгаалха найдамтай хуяг болоо. **(Альга ташалга).**

Советскэ Союзай үгы һаа, капиталис оронууд түүхэй эдэй дуталдаха ба энергетическэ кризисэй үедэ газар дэлхэйе хубаахын түлөө дахинаа маргангүйгөөр тэмсэхэ байгаа һэн. Советскэ Союзай үгы гээшэ һаань, мүнөө бэеэ даанхай байдалтай болоод байһан бага гүрэнүүд иимэ байдал тухай һанаашархахашье аргагүй байха һэн. Байгаалиингаа баялигые өөһэдынгөө хиналта доро бусаахын түлөө арадуудай амжалтатай тэмсэл, мүнөө нацинуудай хуралдаанууд дээрэ тэдэнэй адли тэгшэ эрхэтэйгээр хабаадалсаха аргашьегүй байха һэн.

Мүнөө эб найрамдалай хангагдаһан саг, дэлхэйн һандаргахы туйлай ехэ хүсэтэй дайн сэрэгтэ хүн түрэлтэнэй шэнэ үегэнэй хабаадуулагдаагүй байһан ушар, бүхы гүрэнүүдэй хани харилсаатай байха ерээдүйн найдамжа, — эдэ бүгэдэ хадаа нэн түрүүн танай орондо Ленинэй үзэл сурталай илаһан, гадаадын совет политикые шууд сэхээр бэелүүлһэнэй ашаар туйлагдаа гэжэ арадууд мэдэрнэ. **(Альга ташалга).**

Бүгэдэ нийтын эб найрамдал, хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэ, социализм хоорондоо таһаршагүй холбоотой гэжэ бодото баримтанууд эли тодоор гэршэлэн харуулна. Дэлхэй дээрэ боложо байһан хубилалтануудые зогсоожо болохогүй. Революцинүүдые ондоо тээшэнь абаашажа, дайнай хүсөөр тэрэниие баадхажа хэншье шадахагүй. Тэрэшэлэн тэрэниие бэелүүлхэ гэһэн арадта хэншье һаад хэжэ шадахагүй. **(Альга ташалга).** Ерээдүй бүхыдөө социализмын, коммунизмын талада юм. **(Альга ташалга).**

Бидэнэр Атлантикын нүгөө талада, эгээн хүсэтэй империалис ороной бүрин түгэсөөр, хизааргүйгөөр урдань ээрэхэн зонхилжо байһаниие үзэлэн түби дэлхэй дээрэ байдаг арадай үмэнэһөө хэлэнэбди. Энэ арадай орон мүнөө энэ империалис ороной хажууда, 90 милиин хэмжээнэй газарта, социалис общество байгуулжа байна. **(Альга ташалга).** Манай арад социализмын хэрэгтэ хубитаяа оруулаа гэбэл, үнэн зүб хэрэг тээшэ, эрхэ сүлөөдэ нугаршагүй эрмэлзэлгээ, ажалша хүлээ, шуһаяа, революционно үнэн сэхэ байлгааа оруулаа. Зүгөөр Октябриин революцигүйгөөр, танай аха дүү ёһоной дэмжэлгэ ба һаналаа нэгэдэлгэгүйгөөр, Ленинэй байгуулһан гүрэнгүйгөөр, мүнөө XXV съездээ үнгэргэжэ байһан алдарта Коммунис партигүйгөөр эдэ бүгэдэ бүтэхэгүй һэн. **(Альга ташалга).** Энэл даа социализмын үнэхөөрөө зоригжуулхы хүсэнэй, ерээдүйдөө тэрэнэй батаар этигэжэ байһанай арсалтагүй гэршэ!

Би бусад арадуудай үмэнэһөө хэлэнэгүйб. Тэд Совет гүрэнэй бии болоһонһоо хойшо Европо болон Азидашье, Африка болон Латинн Америкэдэшье тэмсэжэ байһан арад бүхэн, манай арад шэнги, совет коммунистнуудай дэмжэлгэдэ, һаналаа нэгэдэлгэдэ найдажа шадаха байгаа. **(Альга ташалга).** Һайн һайхан сэдьхэлтэй бүхы газарта, үнэн зүб хэрэгэй, зүб бодолой байдаг газарта эдэ бүгэдэниинь мартагдахагүй. **(Альга ташалга).**

Нарые альгаараа халхалжа болохогүй, Бодото түүхые хархисууд, хобуушад, үгэ сэгшэд, урбагшад, фашистнуудшье, буржуйнаршье, маоистнуудшье бэшэдэггүй юм. Юуб гэхэдэ, түүхэ өөрөө тэдэниие өөрынгөө замһаа хамаа халдаг гээшэ. **(Альга ташалга).** Баатаршалга гаргаһанай, эрхим хүнүүдэйнгээ ами наһаяа үгэһэнэй, революциин хэрэгтэ үнэн сэхэ байһанай ашаар совет арадай туйлаһан нэрэ хүндые тэдэнэр буурлуулхаяа һэдэнэ. Советскэ Союзай һандархай дээрэ мянган жэлдэ байха импери байгуулжа шадахабди гэжэ гитлеровецүүд баһал тоологшо һэн. Зүгөөр Советскэ Союз материальна талаараашье, моральна талаараашье диилдэшэгүй болоо. **(Альга ташалга).** Тиин тэрэнэй нэрэ хүндые хэншье үнэгүүжэ шадахагүй, юуб гэхэдэ, тэрэнэй зорилго түгэс уласхоорондын политика, революционно хүдэлөөндэ тэрэнэй ехэ харюусалгатайгаар хандалга, һалбаран мандажа байгаа бүхы үе сагайнгаа туршада политическэ шууд сэхэ шугамда хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байлга бүхы дэлхэйн бодото революционернүүдэй, түрүү үзэлтэй хүнүүдэй хизааргүй ехэ этигэл найдабарида хүртэнэ. **(Альга ташалга).**

Манай арад танай агууехэ оронтой харилсаатай байһандаа омогорхоно. **(Альга ташалга).** Тэдэ харилсаанууд болбол интернационализмын, бэе бэеэ сайлголсолгын, хүндэлэлсэлгын, этигэл найдабариин үльгэр жэшээ мүн гээшэ. Манай арадта шиидхэхы туһаламжа үзүүлһэн Советскэ Союз ямар нэгэн эрилтэ бидэндэ табяагүй, бидэниие тиигэхэ нигэхэ гээгүй, манай юу хэхэ тухай заабари үгөөгүй.

Олон мянган жэлэй туршада хүсөөр, хара амияа хараһанай ашаа туһада бэелүүлэгдэжэ байһан уласхоорондын харилсаануудай бүхы түүхэдэ хүсэ ехэтэй ороной ба бага ороной хоорондо иимэ аха дүү ёһоной харилсаанууд байгаагүй юм. **(Альга ташалга).** Имагтал социализм арадуудай хоорондо иимэ харилсаануудые тогтооно.

Мүнөө капиталис дэлхэйн экономическа гүнзэгы кризисэй боложо байхада, буржуазна гүрэнүүдтэ хүдэлмэригүйдэлгын һужэржэ, гурим журамай муудажа байхада, ерээдүйдэ этигэхэгүй боложо байхада, задаралгын боложо байхада, Советскэ Союзда, бата найдамтай, илалта түгэс, өөртөө этигэл ехэтэй совет обществодо материальна, социальна болон оюун ухаанай таһалгаряагүй дэбжэлтэ хүгжэжэ байна. Энэ ушар хадаа бүхы хүн түрэлтэндэ эрхим һайн ерээдүйн мандаха байһые батаар гэршэлнэ. **(Альга ташалга).**

Үсэгэлдэр нүхэр Брежневэй найруулһан гүнзэгы революционно тобшололнуудые таанадай, съездын делегадуудай, асари ехэ эдэбхитэйгээр угтан абахадатнай бидэнэр омогорхон байгаабди. Жара шахуу жэлэй саада тээ засагаа гартаа абаха үедэхи парти бэшэ, харин шэнэ, дундаршагүй эршэ хүсөөр түгэс бадарһан, үдэр бүхэндэ революциин харгы замаар дабшажа ябаһан парти байһанаа харуулаа. **(Альга ташалга).** Энэ хадаа крейсер «Аврорын», Үбэлэй ордониие добтолгын алдарта үдэрнүүдэй хүсэл зориг байһаниинь дамжаггүй. **(Альга ташалга).**

Иимэ агууехэ революционно габьяа гаргаһан хүндэ, партида, баяр хүргэел!

Владимир Ильич Ленинда хэтэ мүнхын алдар соло! **(Альга ташалга).**

Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

(Үни удаан үргэлжэлһэн, нэрьсэмэ альга ташалган. Бүгэдөөрэн хүл дээрээ бодобо).

Колхозой тоосоото һунгалтын суглаанһаа

ГЭДЭРГЭЭ СУХАРИҺАНИИНЬ ГЭМШЭЛТЭЙ

Тээсгэн болоһон колхозой гэшүүдэй хамтын тоосоото суглаан дээрэ правлениин, шалгалтын комиссиин элидхэл, мүн үгэ хэлэһэн хүнүүдые шагнаад байхада, үнгэрһэн үе соо «Заганский» колхоз бии байгаа арга боломжо, нөөсэнүүдээ гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй, үйлэдбэриингээ хүгжэлтэдэ алхам урагшаа хэхын орондо хоёр алхам гэдэргээ сухаряа гээд хэлэбэл, ехэшье алдуу болохогүй.

Энэ хэлээшэеэ баримталхын тула даб дээрэ оройдоол хэдэн тоо дурдая. Жэлэй туршада сэбэр олзо дохоодоо 136 мянган түхэригөөр доошолжо, миин 100,5 мянган түхэригтэ хүрөө. Үйлэдбэриин олзо оруулаһань түсэбэй ёһоор 25,3 процентдэ хүрэхэ аад, миин 4,6 процент болоо.

Тараан ажалһаа ороһон бүхы мүнгэн олзонь мал ажалда гаргашалагдаа. Ондоогоор хэлэбэл, нёдондо ажахыда эбэртэ бодо мал, хонин һүрэг, гахай, шубуу үсхэбэрилгэ, һү, мяха абалга — булта гарзатай гараа. Тиимэһээ үйлэдбэриин һалбари бүхэндэ материальна болон мүнгэн зөөри, түлишэ, тэжээлгын хэрэгсэл, запчасть, үбһэ тэжээл хэмһээ дабуур гаргашалагдадаг, хүдэлмэриин үдэр, час, минута бүхэн дүүрэнээр хэрэглэгдэнгүй гээлтэдэ ородог тушаа һанаагаа зобожо байһан тухайгаа колхозникууд хэлсээ һэн.

Колхоз гүрэндэ эдеэ хоолой продуктнуудые худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбые үнэнһөө бэшэ зүйлөөр дүүргэжэ шадаагүй. Ороохо тараа, үбһэ ногооной һайнаар ураһан үнгэрэгшэ жэлдэ гүрэндэ 592 центнер һү, 581 центнер мяха, 33 центнер ноохо түсэбһөө дутуу үгөө.

Энээнэй шалтагаанииинь юуб? Хараад үзэе. Нэгэдэхеэр, ниитын малай тоо толгой олошоруулха түсэб бэелүүлэгдэнэгүй. Хоёрдохёор, эхэ малһаа түл үсөөнөөр абтана. Гурбадахяар, ниитын адууһа мал олоор гарзалуулагдана. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй туршада 251 эбэртэ бодо мал, 2.500 хонин, 77.800 галуун гарзалаа. Энээнһээ ажахы нёдондо 248 мянган түхэригэй гарза хохидолдо ороо.

Мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлнэгүй. Үнеэн бүриһөө һү haалга урда жэлэйхиһээ 165 килограммаар доошолжо, 1.606 килограммда хүрөө. Энэнь аймагай дунда зэргын хэмжээнһээ һураггүй бага болоно. Һаалишадынь булта һайнаар оролдожо хүдэлнэгүй, һаагдаһан һүнэй өөрынь үнэ сэн жэл бүри дээшэлнэ. Центнер һү үйлэдбэрилгэдэ 36 түхэриг гаргашалаад, гүрэндэ 22 түхэригөөр худалдана. Тиигэжэ колхоз ганса һүнһөө жэлэй туршада 128.640 түхэригэй гарзада ороо бшуу.

Нимэ тулюур гүйган байдалда эсэс габиха, ажахынгаа гол һалбаринуудые ашаг олзо ехэтэй болгохо продукци абалгын гаргашые бага болгохо талаар ямар хэмжээ дары абаха байһан тухайгаа элидхэл хэһэн правлениин түрүүлэгшэ В. А. Колмаков, шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ М. Ф. Иванов тодорхой юумэ хэлээгүй. Колхоздо ниитын мал юундэ олоороо гарзалнаб, һаали юундэ интэрээ доошолноб гэһэн асуудалда тэдэнэр элидхэл соогоо тодо харюу үгөөгүй.

Үнэн дээрээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна бюро, зооветмэргэжэлтэд энэ һалбарида анхаралаа һуладуулаа. Фермэ, гүүртэ, отара бүхэнние ажалша бэрхэ, хамтын ажалай түлөө бүхы һаналаа табидаг кадрнуудаар хангаагүй. Малшадай дунда эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри үдэр бүриин эрилтэдэ харюусамаар ябуулагдаагүй гэжэ тэмдэглэмээр.

Ажахын ахамад зоотехник А. Ф. Яковлев, ахамад ветврач Л. Л. Тыщенко гэгшэд даалһан ажалдаа харюусалга багатайгаар, эдэбхи үүсхэлгүйгөөр хандадаг, фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ хоноч үнжэн байжа, малшадта бодото туһаламжа үзүүлнэгүй гээд үгэ хэлэһэн хүнүүд шангаар шүүмжэлээ.

Эдэ хоёр мэргэжэлтэд үгэ хэлэхэдээ, ниитын малай үүлтэр һайжаруулха, хурьга, тугал, поршоонхо, унага олоор абадаг болохо, малай гарзалалгые үсөөрүүлхэ талаар ямар хэмжээнэй абтаад, бэелүүлэгдэжэ байһан тушаа нэгэшье үгэ хэлээгүй. Харин хүдэлмэришэд дутана, комплексно бригадануудай бригадирнар бидэндэ туһалнагүй, муу шанартай тэжээл бэлэдхэгдэнэ, үбэлжэлгэдөө орой болотор бэлдэнэбди гэхэһээ эхилээд, бултанда мэдээжэ шалтагаануудые дурдаад үнгэрөө.

Колхоздо хүдэлмэришэ зон бусад ажахынуудһаа үсөөн гэжэ хэлэхын яашье аргагүй. Ажал хэхээр 708 хүн тоологдоно. Тэдэнэй хахадһаа олонхидынь эхэнэрнүүд. Гэбэшье тэдэнэр хамтын ажалда хабаадуулагдананагүй. Август һарада долоон һаалишадай үнеэд эзэгүй байжа, сагһаа урид шэргэһэн байха юм. Тиигэжэ хэды шэнээн ехэ һүн һаагданагүй үлөөб? Эндэ зооветмэргэжэлтэд, фермэнүүдые даагшанар сэхэ зэмэтэй гээд үгэ хэлэгшэд шүүмжэлээ. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр һаалишадай дунда эмхидхэлэй болон ойлгуулламжын хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулнагүй, фермэнүүдтэ хүдэлмэриин гурим сахидданагүй, ажалай журам һула, һаалишад, үхэр адуулагшад болон бусад хүдэлмэрилэгшэдтэ эрилтэ һуладанхан, социалис мүрысөөн бодотоор эмхидхэгдэнэгүй. Энээниинь һамбаашалаад, зарим колхозникууд хубиингаа огородто хүдэлжэ, эхэнхи сагаа үнгэргэнэ.

Тараан ажал — колхозой гол баялиг юм. Гэбэшье эндэ һаhал олон дутагдал бии. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороoһоной болон үбһэ ногооной баян ургаса хуряабашье, гүрэндэ тараа, хартаабха, овощ худалдаха табан жэлэй түсэб дүүргэгдээгүй.

Түгнын уһалууриин система барилгада гүрэн 3 миллион тухай түхэриг гаргашалһан. Энэ системэһээ «Заганский» колхозой 1.900 гектар тараанай газар уһалагдадаг юм. Мэргэжэлтэдэй тооложо гаргаһанай ёһоор, гектар бүриһөө адагынь 25—30 центнер шэниисэ хуряагдахаар. Теэд үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриһөө оройдоол 13,6 центнер ургаса абтаа. Уһалагдадаггүй зарим участогай гектар бүриһөө 19—22 центнер хүрэтэр ургасын хуряагдажа байхада, эндэһээ юундэ иимэ бага ургаса абтааб? Энээн тушаа суглаан дээрэ шанга шүүмжэлэл гараа.

— Гүрэнэй зүгһөө энэ системэдэ үгэһэн минеральна үтэгжүүлгые бултыень ашаглананагүйбди, агротехникэ хүсэд баримталагдананагүй. Манай бригадын гэнжэтэ 9 тракторто 5 механизаторнууд хүдэлнэ. Тиимэһээ уһалууриие хоёр халаанда эмхидхэжэ шаданагүйбди. Колхоздомнай ажаһуудалай, культурна ажаһуудалай барилга хэгдэнэгүй. Дүрбэн байратай нэгэ гэр табан жэлдэ барижа урдань ороногүйбди, — гээд 3-дахи тракторна бригадын бригадир В. Е. Ревенский хэлэбэ.

Суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн гэр олоор баридаг болохо тушаа дурадхал оруулаа. Армиһаа табигдажа ерэһэн хүбүүд айл бүлэ боломсоороо байрагүйгөө шалтаг бараад, колхозһоо гаража ябашадаг болонхой гэжэ 1-дэхи комплексно бригадын бригадир Л. С. Филиппов хэлэбэ.

Ажахын ахамад агроном И. М. Платонов, ахамад инженер П. Г. Максимов, һургуулиин директор А. М. Калашников, агроном-семеновод Е. В. Калашникова, пенсионер Р. П. Калашников, луговод М. М. Максимов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хамтын зөөри алмаха, арьбадхаха, даалһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандаха, ажалай журам шангадхаха, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, ажалай шанар һайжаруулха, колхозой уставаар тогтоогдоһон хүдэлмэриин үдэр хүдэлөөгүй хүнүүдэй хубиин газар бага болгохо, оньһон техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха, механизаторнуудые олоор һургаха дурадхал оруулаа.

Суглаан дээрэ нэгэшье хонишон, һаалишан, үхэршэн, тугалшан, шубуушан, механизатор, барилгашан, гахайшан үгэ хэлээгүй. Энэнь халагламаар. Үйлэдбэри дээрэ сэхэ хүдэлжэ, колхозой баялиг арьбадхажа байгшад өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал оруулбал, шүүмжэлэл хэбэл, ехэл һайн байгаа гэжэ һанамаар. Мүн комплексно бригадануудта байгуулагдаһан бригадын зоведэй ажал тухай юуншье дурдагдаагүй.

Колхозникууд суглаанайнгаа түгэсхэлдэ мүнөө жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонуудаа хараалаад, хүршэ «Забайкалец» совхозтоёо мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхэ тухай хэлсээ баталаа. Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ «Заганский» колхоз гүрэндэ 31.000 центнер тараа, 8.000 центнер хартаабха, 2.000 центнер овощ, 11.500 центнер һү, 5.850 центнер мяха, 330 центнер (тушаан абалгын хэмжүүр) ноохо, 180 мянган үндэгэ худалдаха, гектар бүриһөө 17 центнер ороохо, 95 центнер хартаабха хуряаха, үнеэн бүриһөө 2.000 килограмм һү һааха, хонин бүхэнһөө 3,5 килограмм ноохо хайшалха гэһэн социалис уялга абаа. Мүн бүхыдөө 2 миллион 88 мянга 700 түхэригэй олзо доход оруулха, тэрэ тоодо 479 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулха гэһэн үйлэдбэриин-финансова түсэб баталан абаа.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

Мухар-Шэбэр.

Комсомол басаган Зина Гомбоева 10-дахи класс дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Улаан-Үдын аймагай Оронгын совхозой ахалагша хонишон Нима-Цырен Цибикович Цыбикжаповай отарада ажаллажа байна.

Ажахын хоёрдохи отделениин Манхан гэжэ нютагта байрладаг энэ отарын хонишод мүнөө хэдэн арбаад хурьга абаад, гээлтэ хоролтогүйгөөр, тобир һайнаар харууһалжа байнхай. Эдэнэр байгша ондо абаһан социалис уялгаяа дүүргэхэ баһандаа найдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комсомол басаган З. Гомбоева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

УНШАГШАД ОЛОШОРНО

Зэдын аймагта бүхыдөө 34 библиотекэнүүд ажаллана: хүдөөгэй 29, аймагай 3, хүүгэдэй 2 библиотекэ. Тэдэнэй дундаһаа 467 нүүдэл библиотекэнүүд эмхидхэгдэжэ, үйлэдбэриин участогуудаар ябана. Булаг тосхондо нэгэ филиал оии юм.

Хэрбээ 1971 ондо манай аймагта 14182 уншагшад тэмдэглэгдэһэн байгаа һаа, харин 1975 ондо уншагшадай тоо 19013 хүрэтэр олошороо. Энэ үедэ ном үгэлгын тоо 158779 хэһэгээр нэмэгдэбэ.

Юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэлдэ жэлэй дүнгүүдээр Дэрэстэйн библиотекэ аймагайнгаа социалис мүрысөөндэ түрүүлбэ. Библиотекые даагша В. Б. Клочихина соёл гэгээрэлэй училищи дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр, зургаан жэл библиотекэдэ ажаллана. Хүдэлмэридөө тон дуратай энэ басаган али бүхы юумые оролдосотойгоор хэдэг зантай.

Мүн Зэлтэрэй, Дээдэ ба Доодо-Торшин, Доодо-Бургалтайн, Петропавловкын библиотекэнүүд һайнаар ажаллана. Эдэ библиотекэнүүд фашис Германиие илаһанай 30 жэлэй ойн һайндэрые эдэбхитэй һайнаар угтан: «Равнение на память», «Имена на поверке» гэһэн тематическа үдэшэнүүдые үнгэргөө. «Сражающаяся книга», «Ради жизни на земле», «Строки добытые в боях» гэһэн номой выставкэнүүдые бэлдэһэн, «Строка, оборванная пулей», «Агууехэ Илалтын 30 жэлэй ой» гэһэн плакадуудые хэһэн байна.

Мүн уран зохёолшодой һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан һонирхолтой үдэшэнүүд үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, Петропавловкын аймагай библиотекэ үнгэрһэн жэлдэ Сергей Есенинэй түрэһөөр 80 жэлэй ойдо зорюулагдаһан тон һонирхолтой үдэшэ эмхидхээ. Библиотекые даагша Е. Ш. Гармаева өөрынгөө ажалда бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа шададаг хүн юм.

Екатерина Шараповна өөрөө эндэ, Бургалтай нютагта түрэһэн. Тэрэ Петропавловкын дунда һургуули 1962 ондо дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Зүүн Сибириин соёлой институтда һурахаяа ороһон байгаа. Институтдаа амжалтатайгаар дүүргэжэ ерээд, арбан жэл библиотекые даагшаар хүдэлмэрилнэ. Тэрэ өөртөөшье, библиотекынгээ хүдэлмэрилэгшэдтэшье шанга эрилтэ табидаг. Хорин хоёр жэлдэ библиотекэдэ хүдэлмэрилһэн, ажалай дүй дүршэл ехэтэй Мария Сергеевна Мамаева уншалгын залда ажалладаг юм.

1976 ондо библиотекын хүдэлмэрилэгшэд М. Е. Салтыков-Щедринэй түрэһөөр 150 жэлэй, Джек Лондоной —100 жэлэй, Муса Джалилиин—70 жэлэй, Жамсо Тумуновой түрэһөөр 60 жэлэй ойн һайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан һонирхолтой номуудай выставкэнүүдые бэлдэхэ.

Мүн партиин XXV съездэдэ зорюулагдаһан номой выставкэ саг үргэлжэ шэнэ материалнуудаар нэмэгдэжэ байдаг.

Зэдын аймагай библиотекэ номоор ябала баян, бүхыдөө 20000 гаран номуудтай юм. Жэл бүри библиотекэдэ 2000 шэнэ номууд нэмэгдэжэ абтана. Мүн уншагшадай тоо улам олошорно. Хэрбээ 1971 ондо аймагай түбэй библиотекэдэ 1017 уншагшад ябадаг һаа, харин 1975 ондо библиотекэ 1621 уншагшадтай болонхой. Манай совет хүнүүдэй эрдэм гэгээрэлынь нигэжэ элитээр дээшэлнэ.

С. ГЫРЫЛОВА.

Зэдэ.

ХУУЛИ НАРИНААР САХИХА

Манай Коммунис парти, Совет правительство байгаали хамгаалха хэрэгтэ һаналаа ехээр табижа байдаг. «Тойроод байһан байгаалиие хамгаалха, байгаалиин баялигуудые зүбөөр ашаглаха, һэргээхэ тушаа хэмжээ ябуулганууды харaалжа бэелүүлхэ» гэжэ партиин XXV съездэдэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй» проект соо хэлэгдэнэ.

Гэбэшье, зарим нэгэшүүлэй зүгһөө байгаалида хоро хэхэ, хорюултай газарта модо отолхо, түймэр табиха, ан гүрөөлһэ, шубуу шонхор алаха ушарнууд үзэгдэнэ. Улаан-Үдэ хотымнай зарим предприятинууд сэбэрлэгдээгүй угаадаһа, үлэгдэлнүүдые Сэлэнгэ, Үдэ руу оруулжа, уһынь бузарлуулна, тэдэнэй котельнинүүдһээ бад хара утаанууд гаража, агаар гутаана.

Һүүлэй үедэ хуули бусаар загаһа бариха, тэрэ талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1958 оной сентябриин 15-да гаргаһан гурим эбдэхэ ушарнууд дайралдана. Жэшээлхэдэ, үнгэрөөшэ жэлэй октябриин 14-дэ горплодовощторгын баазые даагша Асхаев Советскэ районой Соведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта ажаллажа байһан Рампилов хоёр шэлэй заводой хүдэлмэрилэгшэд Дорошкеев, Порфененко, Трубицын, Дружинин гэгшэдтэй хэлсэжэ [illegible] Дивизионная станци шадар нюусаар омоли бариһан байна. Тэдэнэр 148 гэхэ гү, али 1480 түхэригэй загаһа бараад байтараа, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаһан юм.

Тэрэ үдэр баһал нэгэ бүлэг хүнүүд омоли хулгайгаар барижа байтараа баригдаа. «Байкалрыбвод» управленидэ гаражые даагшаар, хажуугаарнь загаһа аршалха гүрэнэй инспекторэй уялга дүүргэжэ байһан С. В. Стокусов гэгшэ энэ бүлэг хүнүүдые эмхидхэһэн байна. Тус бүлэгтэ 15-дахи ГПТУ-гай мастер Ю. Н. Поярков, ВСЖД-эйн ПЧ-17 харгын мастер В. А. Скачек, авиационно заводой машинист А. М. Москвитин, Буряадай барилгын управлениин гэр байрын таһагай мастер В. М. Макаров, 15-дахи ГПТУ-гай мастер М. Ф. Колмаков, Буряадай барилгын управлениин гэр байрын таһагай слесарь Р. У. Клейман гэгшэд оролсоно.

Тэдэнэр загаһа барилга дээрэ хэрэглэжэ болохогүй мотоорой онгосо, гүлмэ табижа агнаһан байха юм. Тиигэжэ 280 омоли бараад, Москвитинай өөрынь автомашинада ашаад город еражэ ябатараа, милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаа һэн.

Хулгайгаар, хорюултай лэбсэгээр загаһа барлашад гүрэндэ хэһэн гарзынгаа түлөө шанга хэһээлтэдэ хүртөө.

Уданшьегүй хабар боложо гол горходой, нуур сөөрэмүүдэй мүльһэн хайлахань. Тиихэдэ дулаан орониһоо галуу, нугаһан ниидэжэ ерэхэ. Милициин хүдэлмэрилэгшэд, арадай хинагшад, дружинникууд хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха, хулгайгаар агнуури хэгшэдтэй шанга тэмсэл хэхэ зорилготой.

Д. БУДАЕВ,
Советскэ районой прокурор.

Нэгэ доро 70 хүнэй ороод эдеэлхэ шэнэ столово Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадта нээгдэһэн байна. Дүй дүршэлтэй тогоошод Валентина Кушнарева, Александра Унагаева, Тамара Конова гэгшэд эндэ һайнаар хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 6-дахи разрядай тогоошон, коммунис ажалай ударник Валентина Ивановна Кушнарева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭДЭБХИТЭД ШҮБШЭНЭ

Ажалшадай депутадуудай Улаан-Үдын хотын Соведэй байшан соо физкультура, спортын эдэбхитэд, партийна, советскэ, профсоюзай, комсомолой түлөөлэгшэд сугларжа, «Улаан-Үдын хотые болбосон түхэлтэй болгохын түлөө абтаһан тогтоолые бэелүүлэн, спортын комитедэй хүдэлмэри һайжаруулха ба саашанхи зорилгонууд» гэһэн элидхэл шагнаа байна. Тус элидхэлые Улаан-Үдэ городой физкультура, спортын комитедэй түрүүлэгшэ В. П. Грехов хэбэ.

Элидхэл тушаа Улаан-Үдын Октябрьска районой физкультура, спортын комитедэй түрүүлэгшэ С. Н. Каргин, багшанарай институдай физическа хүмүүжүүлгын кафедрые даагша В. Л. Болдаев, хүүгэдэй спортын хоёрдохи, долоодохи һургуулинуудай директорнууд К. М. Улахаев, К. С. Олзоев болон бусад үгэ хэлэхэдээ, түрэл хотоо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ спортын бүлгэмүүд муугаар хабаадалсана гэжэ тэмдэглээ.

КПСС-эй горкомой секретарь С. В. Ангапов суглаарай урда үгэ хэлэжэ, спортын бүлгэмүүдэй, коллективүүдэй урда тодорхой зорилгонуудые үгэбэ.

— Манай «Труд» бүлгэмэй мэдэлдэ ородог хотын предприятинуудай спортсменүүд сүлөөтэн сагтаа завод, фабрикануудайнгаа газаа, гудамжые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо. Мүн спортын бусад бүлгэмүүд, илангаяа «Буревестник», «Урожай» бүлгэмүүдэй спортсменүүд энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гэжэ һананаб. — гээд Н. Цвилев мэдүүлээ.

Т. БАДМАИН.

Дулаатэ жэлэй баатарнууд

ҮНИНЭЙ КОММУНИСТ

Манай республикын сүүдэй органуудта олон жэлэй туршада ажаллаһан Даша Мункоевич Мункоев 1924 ондо ленинскэ уряагаар партиин гэшүүндэ кандидат болоо бэлэй. Тиихэдэ Буряад нютагуудта энгиин тэмсэл замхаагүй, үшөөл хорото дайсад эндэ тэндэ зэбүүн аша гаргадаг байгаа. Шэрүүн сагай хүлгөөн... Шэнэ хуули — эгээл сэсэн мэргэн, арадта жаргал асарагша совет хуули — хуушан, мунхаг ажабайдалтай хабарай нарай ногооной хүйтэн жабаргай тэмсэһэндэл, үдэр ерэхэ бүри улам һалбаржа, бэхижэжэ байгаа. Арадайнгаа түрүү хүбүүд, басагадтай хамта Даша Мункоев ябалсаа.

Буряад хүбүүе ажабайдалай ямар зүргэнүүд Ленинэй партида хүтэлэн асарһан байгаа хаб? Энээндэ харюу үгэхын тулада намтарайнь хуудаһа ирая.

Тиихэдэ Даша (Д. М. Мункоев 1901 оной) арба гара наһатай ябаа. Манай хөөрэхэ ушар хүбүүнэй нютаг — Мунханай-Эбэртэ болоһон байна. Түгнын голдо ажаһуудаг нютагайнь гулваа Сундуев Затаахан гэжэ үгытэй хүниие хуули бусаар алажархиһан байгаа. Юунһээ боложо, иимэ юумэн тэрээнтэй тохёолдооб гэбэл, Затаахан сэсэн, хатуу зоригтой, баяшуулай хэлэһэн юумые тоодоггүй хүн һэн. Тиимэһээл тэрээниие нютагай гулваа үгы хэхэ гэжэ үнинэйл шэбшэдэг байба. Тиин нэгэтэ нэгэ баянай малынь алдагдажа, Затаахан адуу мал хулуугаа гэжэ хардагдаба. Харин гар хуулиин протокол дотор нигэжэ бэшэгдэһэн байха юм: «Хулгай хэһэн Затаахан тэрьедэжэ ябахадаа алагдаа». Хаанта засагай хуули юрын хүндэ хатуу, шанга бэлэй. Иимэ муухай, хэрзэгы аашанууд зоримгой, һүбэлгэн хүнэй баяшуулай урдаһаа тэмсэлдэнь түрүүшын алхам болодог байгаа. Тиин Даша хүбүүн баяшуулые үзэн ядадаг болоо һэн. Даша Мункоевичой нюдэнэйнь урда мүнөөшье хүрэтэр энэ ушар ходол үзэгдэхэдэл гэдэг зандаа.

Д. М. Мункоев үшөө бага ябахадаа, нагса абадаа хуушан монгол үзэг бэшэг заалгаһан байна. Тээ томохон болоод Галтай-Барайн «инородческо» һургуули дүүргээ. Һүбэлгэн бэрхэ хүбүүндэ училищиин һүүлээр номдоо оролдосотой, пайн һураа гэһэн магтаалай хуудаһан барюулагдаһан юм. Удаань Даша баяшуулай мал адуулха баатай болоо һэн...

Граждан дайн. Даша Мункоевич сагаантантай тэмсэлдэ хабаадалсаа, Сагаан-Шулуутайн сомоной Соведэй ревкомой секретаряар һунгагдажа хүдэлөө. Һүүлээрнь 1922 ондо Хоридо эмхидхэгдэһэн буряад-монгол хэлэ бэшэгэй багшанарай курсада һураа. Энээнэйнгээ удаа совет болон партийна хүдэлмэрилэгшэдэй һургуулида Шэтэ эльгээгдэбэ. Теэд Д. М. Мункоевто энэ һургуулида һураха арга олдоогүй. Тиин 1922 оной декабрьһаа Шэбэртын һургуулиин монгол хэлэнэй багшаар ажаллажа эхилээ. Тиихэдэ тэндэ багшаар хоёр хүн хүдэлдэг һэн. Бэшэхэ сааршан болоод ном һудар хомор байгаа. Теэд үхибүүд һураха ехэ дуратай һэн. Даша Мункоевич гурбан жэлэй туршада багшалба. Һүүлээрнь 1925 онһоо Бэшүүрэй Гушадай сомондо арадай судья болгогдоо. Тиигэжэ энэ сагһаа хойшо бүхы наһаяа хуули сахидаг ажалтай холбоо. Партиин эльгээһэн лэ газарта һайнаар хүдэлөө. 1934 онһоо хэдэн жэлэй хугасаада Зүүн Сибириин хизаарай сүүдтэ ажаллаа, олон жэлэй туршада амаралтада гаратараа Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ байгаа. Амаралтада гараадшье миин һуугаагүй. «Правда Бурятии» газетын редакцида ниитэ тушаалтайгаар хүдэлөө, КПСС-эй обкомой партийна коллегиин гэшүүн байгаа...

Ленинэй партиин үнэн сэхэ хүбүүн Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэгэй» хоёр орденоор, мүн олон медальнуудаар шагнагданхай.

Даша Мункоевич байгша ондо 70 наһанайнгаа дабаанда гараба.

Д-Р. ДАМБАЕВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

радио · телефон · телеграф

ЭБ ПАЙРАМДАЛАЙ, ХҮНҮҮДЭЙ ЗОЛ ЖАРГАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Советскэ Союзай Коммунис партиин XXV съездын хүдэлмэрилжэ байһан Москва тээшэ дэлхэйн бүхы оронуудай хүн зон анхаралаа хандуулна. Гүрэнэй ажал ябуулагшад, политическэ партинуудай ба ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, газетэ, журналнууд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй съезд дээрэ хэһэн элидхэлые нарин наар шэнжэлнэ.

КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политикые съездын делегадууд, гэрээндэ хабаадалсажа байһан аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэд нэгэн дуугаар дэмжэнэ гээд хэблэл гэмдэглэнэ.

Мүнөө Кремль соо боложо байһан хүдэлмэри зохёохы үүсхэлээр, аха дүү ёһоной һанал нэгэтэй байлгаар элирхэйлэгдэнэ гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай орган — «Нойес Дойчланд» газетэ бэшэнэ. Делегадууд үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй хэлэһэн элидхэлые бүрин һайшаажа байһанаа мэдүүлнэ.

Варшавын «Глос Працы» газетэ түрүү бэшэг соогоо нигэжэ мэдээсэнэ: КПСС-эй XXV съезд хадаа манай хани нүхэдэй хүтэлбэрилхы хүсэнэй съезд болоно.

Партиин XXV съездэ КПСС-эй ЦК-гай тоосоон хадаа бүхы дэлхэй дээрэ социализмын ба хүгжэлтэ дэбжэлтын хүсэнүүдэй шэнэ илалтануудай бодото гэршэ болоно гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай орган — «Руде право» газетэ бэшэнэ.

«Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуурине байгуулгада асари ехэ амжалтануудые туйлахаһаа гадна, Советскэ Союзай Коммунис парти, арад зон, Европодо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаж бэхижүүлхэ тэмсэлдэ, дэлхэйн арадуудай национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэгшэдтэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлгэдэ ехэ, шухала амжалтануудые туйлаһан байна», — гэжэ ПТВ-гэй ЦК-гай орган — «Нячзан» газетэ бэшэнэ.

БКП-гэй ЦК-гай орган— «Работническо дело» газетэ түрүү бэшэг голилбо. Дэлхэйн түүхэдэ Ленинэй партиин шиидхэбэринүүд айхабтар ехэ нүлөө үзүүлнэ гээд энэ түрүү бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай орган — «Үнэн» газетэдэ «Коммунизм байгуулагшадай дайшалхы манлай» гэһэн гаршагтай түрүү бэшэг толилогдобо. Нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXV съезд дээрэ элидхэл хэхэдээ, эб найрамдалай, уласхоорондын харилсаанай түлөө, арадуудай сүлөөтэ ба бэеэ даалһан байдалай түлөө саашанхи тэмсэлэй программа табиба гээд газетэ бэшэнэ. Энэ программа КПСС-эй XXIV съезд дээрэ һайшаагдан абтаһан эб найрамдалта программые үргэлжэлүүлэн хүгжөөһэн ушар болоно.

КПСС-эй XXV съезд дээрэ Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэлые зүбшэн хэлсэжэ эхилһэн тухайнь Холбоото Штадуудай радио, телевидени ба хэблэл мэдээсэнэ.

Съезднүүдэй ордон соо боложо байһан совет коммунистнуудай хуралдаанда гадаадын олон оронуудай делегацинууд хабаадана гэжэ «Нью-Йорк таймс» газетэ онсолон тэмдэглэнэ. КПСС-эй урда тээхи нэгэшье съездэ хани барисаата эды олон партинуудай түлөөлэгшэд хабаадаагүй юм гэжэ газетэ батална.

Элидхэл дотор гүнзэгы удхатай олон темэнүүд табигдаһан байна. Эдээндэ Л. И. Брежнев анхаралтайгаар, гүнзэгыгөөр хандаа гээд Баруунай оронуудай адаглагшад тэмдэглэнэ гэжэ Англиин «Гардиан» газетэ бэшэнэ.

КПСС-эй съездын үедэхи оршон байдал халуун дулаан байна гээд Парижай «Юманите» газетэ тэмдэглэнэ. Үнгэрһэн түсэбтэ табан жэлэй үедэ орснойнгоо ажалшадай туйлаһан ехэ амжалтануудаар делегадууд сэдьхэлээ ханажа байһанаа мэдүүлхэ зуураа, КПСС-эй политика бэелүүлгэдэ Леонид Ильич Брежнев ехэ хубитаяа оруулна гэжэ мэдүүлнэ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлнүүдые Советскэ Союз бүрин дэмжэнэ гэжэ Римэй «Унита», Японой «Майнити», Мадагаскарай «Ниунгу вауvaу» газетэнүүд бэшэнэ.

(ТАСС).

БОНН

ФРГ-гэй КАНЦЛЕРАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

КПСС-эй XXV съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев элидхэл хэхэдээ, шахардуу байдал һуларуулха политикаа Советскэ Союзай үргэлжэлүүлхээр бэлэн байһыень мэдүүлээ гээд ФРГ-гэй канцлер Г. Шмидт мэдээсэбэ.

Бонндо байдаг журналистнуудтай уулзахадаа, канцлер нигэжэ мэдүүлэ: «Шахардуу байдал һуларуулгын шухала байһан тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн баримтые бидэ һайшаанабди. Хельсинкидэ болоһон зүблөөнэй ба бусад гэрээ хэрэгүүдэй һүүлээр энээнһээ ондоо юумэ хүлеэгээгүй һэмди».

Мүнөө Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл анхаралтайгаар шэнжэлэгдэжэ байна гээд Г. Шмидт хэлэбэ.

Дэлхэйн хоёр ехэ гүрэн— СССР ба США, мүн ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан бүхы 35 орон шахардуу байдал һуларуулхые хүсэнэ гэжэ өөрынгөө зүгһөө тэмдэглэхэ байнаб гээд Г. Шмидт үргэлжэлүүлээ.

РИМ

ИТАЛИИН ШЭНЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ПРОГРАММА

ТАСС

Италиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Моро христианско-демократическа шэнэ правительствын программа тухай мэдүүлгэ парламент дээрэ хэбэ.

Италиин гадаадын политикын гол хараа шэглэлнүүд хуушаараа үлэхэ юм гэжэ А. Моро тэмдэглээ. Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ шахардуу байдал һуларуулга, харилсаа холбоо тогтоолго шухала удха шанартай байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Хельсинкидэ болоһон зүблөөнэй түгэсхэлэй акт Европын оронуудай ба США-гай, Канадын хоорондохи харилсаае хүгжөөлгэдэ һайн үйлэ хэрэг болохоһоо гадна хоорондоо улам үргэн ехэ хөөрэлдөөнүүдые хэхэ арга түрэнүүдтэ олгоо гээд правительствын толгойлогшо хэлээ.

НАТО-да Италиин хабаатай байһан тухай А. Моро саашадаа тэмдэглээ. Энэ бүлэглэлдэ Итали «харюусалгатайгаар хабаадаха» гэбэ.

Оронай урда табигдаһан экономическа, финансын асуудалнуудта А. Моро гол анхаралаа хандуулһан байна. Орон доторнай олон хүдэлмэригүйшүүл тоологдоно. Промышленна үйлэдбэри доройтон унана, лирын үнэ сэн унана. Экономикоёо һайжаруулха хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулбашье, эдэ бүгэдэ эд хэрэглэмжые бүри хорожо, лирын үнэ сэнгэй унахада юумэнэй сэн дээшэлнэ гэжэ тэрэ мэдэрхэ баатай болоо.

ГАВАНА

КУБЫН ШЭНЭ КОНСТИТУЦИ

ТАСС

Байгша оной февралиин 15-да үнгэргэгдэһэн референдумэй үедэ Кубын арад зоной һайшааһан шэнэ социалис конституци Кубын Республикада хүсэндөө оробо.

Шэнэ конституци баталан абалга ороной эрхэтэн бүхэндэ айхабтар ехэ түүхэтэ удха шанартай хэрэг болоһон байна гэжэ «Гранма» газетэ түрүү бэшэг соогоо мэдээсэнэ. Шэнэ конституци хадаа сүлөөтэ ба бэеэ даалһан байдалайнгаа түлөө, гэрэлтэ һайхан ерээдүйнгөө түлөө Кубын арадай олон жэл соо хэһэн үсэд шанга тэмсэлэй үрэ дүнгүүд болоно. Энээнэй түлөө эрэлхэг тэмсэлшэд амин наһаяа үгөө.

Ороной шэнэ үндэһэн хуули Кубые хүдэлмэришэн болон тараашадай социалис гүрэн гэжэ соносхоод, Кубын революциин гүйлалтануудые батадхаһан байна.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ...

* СҮХЭ-БААТАР ХҮТЭЛБЭРИЛӨӨ һэ...
* Уран бэлигтэн тухай
* Арадай аман зохёолһоо...

МОНГОЛОЙ ХУБИСХАЛАЙ ДУРАСХААЛТА ГАЗАРНУУД

Дурасхаалта, түүхэтэ газарнуудаараа, бүри урдань болоһон үйлэ ушарнуудтай холбоотой гэрнүүдээрээ Хяагта хотын баян байһаниинь үнинэй мэдээжэ. Энэ хото хадаа худалдаа наймаанай, хари гүрэнүүдтэй харилсаа холбооной, соёл культурын гуламта байһан гэжэ манай уншагшад һайн мэдэнэ ёһотой.

Байгша оной мартын 1-дэ Монголой Арадай-революционно партиин I съездын болоһоор үнгэрһөөр 55 жэл гүйсэхэнь.

Хяагта хотын Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ гудамжада түмэр хүшалтатай томо нэгэ гэр байдаг. 1921 оной мартын 1—2-ой үдэрнүүдтэ Монголой Арадай-революционно партиин түрүүшын съезд энэ гэр соо боложо үнгэрһэн юм. Энэ хуралдаан дээрэ Монгол ажалшан арадай түлөөлэгшэд — хорин табан делегат суглараһан байха юм. Съездын хүдэлмэри Монголой ажалшан арадай вождь Сүхэ-Баатарай хүтэлбэри доро ябуулагдаһан байна.

Съездын түрүүшын заседани дээрэ Сүхэ-Баатар хадаа Монгол оронойˋ тэрэ үеын байдал, һая байгуулагдаһан Арадай-Революционно партиин зорилгонууд тухай ехэ элидхэл хэһэн, Монголой уласхоорондын байдал, мүн Совет Россида юунэй боложо, амгалан байдал, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй ямар ябажа байһан тухай Сүхэ-Баатар элидхэл соогоо дэлгэрэнгыгээр хэлэһэн байха юм.

МНРП-гэй түрүүшын съездын үнгэрһэн энэ гэр үшөө олон үйлэ ушарнуудтай, түүхэтэ хэрэгүүдтэй холбоотой. Жэшээлхэдэ, 1921 оной мартын 13-да Монголой хушуунуудай, партийна эмхинүүдэй, партизан отрядуудай түлөөлэгшэдэй съезд энэ гэр соо болоо. Энэ съезд дээрэ Арадай саг зуурын правительство байгуулагдаһан. Сүхэ-Баатар энэ шэнэ правительствада оролсожо, сэрэгэй министрэй, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй главна командалагшын тушаал эзэлһэн байна. Тинхэдэ Чойбалсанда главна командалагшын политическэ талаар орлогшын тушаал олгогдоо бэлэй.

Мүнөө энэ гэр соо совет-монгол хани барисаанай музей нээгдэнхэй.

Музейн залнууд соогуур ябажа, табин табан жэлэй саада тээ болоһон үйлэ ушарнууд тухай документнүүд болон материалнуудтай танилсанабди.

Музейн нэгэдэхи зал соо ероё. Монголой Арадай-Революционно партиин I съездын делегадуудай дүрэ зурагуудые харанабди. Мүн Монголой Арадай армиин байгуулагдаһан, хитад булимтарагшад болон сагаан гвардеецүүдтэй тэрэнэй эхилһэн тэмсэл тухай материалнуудтай танилсанабди. Эндэ Монголой уран зурагай искусствын зохёолнууд, совет болон монгол арадуудай бата бэхи хани барисаае эли тодоор харуулһан материалнууд табяатай.

Хоёрдохи зал. Табин табан жэлэй саада тээ МНРП-гэй I съездын болоходо, тэндэ табигдаһан стол, һандалинууд, бэшэгэй хэрэгсэлнүүд, сахилгаан лаампа, урданай час, номой тагууд гэхэ мэтэнүүдые харанабди. Съездын үедэ тэндэ байһан эдэ хэрэгсэлнүүд хаана хадагалагдажа байгааб гэһэн асуудал эндэ гаража болохо. Алас-Дурна зүгэй республикын (ДВР) үгы болоходо, эдэ хэрэгсэлнүүд Хяагта хотын городской Советтэ хадагалагдахыень тушаагдаһан байха юм.

Музейн гурбадахи зал. Хэдэн экспонадуудай урда зогсонобди.

1939 он. Монголой Арадай Республикын газар дайдада, баялигтань хорхойтоһон япон самурайнууд Халхын голой нүгөө эрьедэ обооронхой. Энэ шэрүүн үедэ Совет правительство монгол арадта туһалаа һэн. Тиигэжэ совет-монгол сэрэгүүд японтонии Халхын гол дээрэ бута сохёо бэлэй.

Совет-монгол хани барисаан хатуу шанга шалгалтануудые гараа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ фашист булимтарагшадтай совет арадай тэмсэлдэ монгол арад ехэ туһа хүргэдэг байһан юм. Тэрээн тухай материалнуудые энэ зал соо харанабди.

Монгол Арадай Республика хадаа таби гаран жэлэй туршада айхабтар ехэ алхамуудые хээ. Феодализмһаа сэхэ социализмда оролгын шатануудые зураглаһан экспонадуудые эндэ харанабди. Совет арадай ехэ туһа хүргэһэн тухай, хоёр арадуудай хоорондын хани барисаанай, харилсаа холбооной улам бэхижэһэн тухай материалнууд һочирхолтой.

Монголой хубисхалай хэрэгүүдтэй холбоотой үшөө нэгэ гэр Хяагтада бии. Лубсан Цыренов гэжэ хүнэй ехэ бэшэхэн гэр соо 1920—1921 онуудта Сүхэ-Баатар нюуса̄р байрлаһан байха юм. Монголой арадай вождиие бэдэрһэн, тэрэниие хороохо һанаатай сагаан гвардеецүүд, харин булимтарагшад тэрэ үедэ нилээд ехэ һэдэлгэ хэһэн байха юм. Илангаяа барон Унгерные тагнуулшад үдэр, һүнигүй Сүхэ-Баатарые бэдэрдэг байгаа.

Тэрэ үедэ энэ гэртэ Сүхэ-Баатарай ажаһуухадань байһан бүхы хэрэгсэлнүүд эндэ табяатай. Һандалинууд, орон, зандан модоор хэһэн сүндүүг, бэшэлгын стол, шубуун дэн гэхэ мэтые харанабди. Мүнөө энэ гэртэ Сүхэ-Баатарай мемориальна музей нээгдэнхэй.

МНРП-гэй байгуулагдаһаар 55 жэлэй болохын урда тээ Монголой Арадай Республикын ажалшадай түлөөлэгшэд Хяагта хото ерэжэ, дурасхаалта эдэ газарнуудаар ябана. Сүхэ-Баатар, Дархан хотонуудай, Алтан Булагай гүрэнэй ажахын түлеөлэгшэд эндэ ерэһэн байна.

Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын музейн хүдэлмэрилэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ МНРП-гэй түрүүшын съезднүүд тухай материалнуудаар экскурси эмхидхэнэ, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Мүн эдэ үдэрнүүдтэ Хяагта хотын һургуулинуудай һурагшад, олониитын түлөөлэгшэд, аймагуудай түлөөлэгшэд Монголой Арадай-революционно партиин түрүүшын съезд тухай экспонадуудые хаража, дурасхаалта газарнуудаар ябаха юм.

Р. ТУГУТОВ,
Хяагта хотын хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн хүдэлмэрилэгшэ.

Фоторепортаж

ХАТАР, ДУУНАЙ ҺАЙНДЭР

Улаан-Үдын авиационно заводой «Рассвет» гэжэ Соёлой ордонгой дэргэдэхи уран һайханай коллективэй һураг суу республика соогуурнай үнинэй таранхай. «Байкальские зори» гэжэ нэрэтэй, арадай хатар ба дуунуудай ансамбль эндэ байгуулагдаһаар хэдэн жэл болонхой. Энэ ансамблиин артистнууд имагтал Улаан-Үдэ хотодо, авиационно заводой хүдэлмэришэдэй урда бэшэ, харин хүдөө нютагуудта, илангаяа Баргажанай аймаг ошожо, концерт наада харуулдаг байха юм.

Һаяхан, КПСС-эй XXV съездын нээгдэхын урда тээхэнэ «Рассвет» гэжэ соёлой ордонгой зал соо хүн зон олоороо сугларба.

«Байкальские зори» ансамблиин артистнуудай концерт эхилбэ.

«Минии Буряад орон» гэжэ уран зохёолой-хүгжэмтэ найруулгын табигдахада, хүн зон нэрьемэ альга ташалгаар угтаба. Композиторнууд Б. Ямпилов, С. Манжигеев, Г. Дашипылов гэгшэдэй дуун болон хүгжэм энэ найруулгада хэрэглэгдээ. Поэдүүд Д. Улзытуев, С. Ангабаев, Л. Дербенев гэгшэдэй уран хонгёо шүлэгүүд эндэ ханхинаа.

Валентина Зайцева Владимир Русаков хоёрой «Буряад орон тухай дуун», «Байгал шадарай түрэл хизаарни» гэһэн дуунуудые гүйсэдхэхэдэ, нэрьемэ альга ташалган зал соо удаан зэдэлээ.

«Байкальские зори» ансамблиин бүлэг эхэнэрнүүдэй дуулаһан дуунууд гүйсэдхэлэйнгөө талаар уран һайхан, ирагуу гоё байба.

Ансамблиин хатаршад хэдэн хатарнуудые гүйсэдхэжэ, согтой хүхюун хүгжэмэй дали дээрэ ниидэһэн мэтээр үзэгдэбэ.

Богонёор хэлэхэдэ, «Байкальские зори» ансамблиин артистнуудай уран бэлиг эли тодоор, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр илгаран, шалгаран гараба. Энэ концерт КПСС-эй XXV съездэдэ зорюулагдаа.

П. БУРМАКИН.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Байкальские зори» ансамблиин артистнууд хатарнуудые гүйсэдхэнэ.

Авторай фото.

ҮЛЬДЭРГЭ—ҮНДЭР НАҺАТАЙШУУЛАЙ НЮТАГ

Үргэн Яруунa нютагай үбэр хормойдо тэнниин һунаһан Үльдэргын талаар ябажа үзөө һэн гүт?

Гоё һайхан, үзэсхэлэн байгаалитай нютаг даа. Һалхитын тала, сэл ногоон хүбшэ, зунай аяма халуунда шүдэнэй ташама хүйтэн уһатай булагууд... Эдэ булагууд бултадаа хүнды ехэ хүбшэһөө эхитэйнүүд юм.

Харьялан урдаһан Үльдэргэ голой эрьедэ «Коммунизм» колхозойˋ түб бууса түбхинэн һууриржанхай. Энэ һууриндa үндэр наһа эдлэһэн хүнүүд ажаһуудаг гэжэ үнинһөө хойшо суутай юм.

Социалис Ажалай Герой, уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоев Үльдэргэ гол тухай иигэжэ бэшээ һэн:

Үльдэргэ голнай долгилно,
Үдэр һүнигүй миралзана.
Хараһан, үзэһэн
һонинтой.
Харьялан, дуулан
еууряатана.

Үльдэргэ нютагта тунгалаг һайхан, шэлдэл адли сэбэр уһатай булагууд олон гэжэ дээрэ дурдаа һэмди. Эдэ аршаан булагуудай уһа уужа тэнжэһэн хүнүүд ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдлэхэ юм гэһэн домог бии.

Бүри урданай сагта һэн хаш. Хүреэтын булагай хара уһанай хажууда Харансантан гэжэ айлайхи—үбгэн хүгшэн хоёр ажаһууһан гэхэ юм. Тэрэ хоёр үндэр наһа наһалһан һурагтай.

Тэдэнэй нэрээр Хүреэтын хара уһан хадаа Харансайн булаг гэжэ алдаршаа ха юм. Тиигээдшье урданай сагай байдал һуудалай тулюур дээрэһээ үндэр наһа эдлэһэн хүнүүд нютаг бүхэндэ үсөөншэг бэлэй.

Харин мүнөө... Ажаһуудалнай ажана һайнаар түбхинэнхэй. Байдалай һайжарха тума хүнүүдэйшье наһан нилээд ута болоол даа.

Уран зохёолшо Цокто Номтоевич Номтоев иимэ сэбэр һайхан агаар, тунгалаг булаг, үзэсхэлэн байгаалида тон дуратай хүн. Зунай һайхан сагта энэ нүхэрнай ехэл һониноор амардаг. Харансайн булагай дэргэдэ бишыхан гэр баринхай. Үдэшэ, үглөөннинь жэмэс түүдэг, үдэрэй аажамда уран зохёолоо бэшэдэг юм.

Үнэхөөрөөшье Үльдэргэ нютагта үндэр наһатайшуул яһала олон. Долгор Балданова гэжэ хүгшэн ерэн дүрбэ наһаяа гүйсэбэ. Тиихэдэ Дулма Доржиева 93-тай, Татьяна Садовская 90-тэй, Ханда Гомбоева 92-той болобо. Мүн дала, ная гараһан хүнүүд олон ааб даа.

Үзэсхэлэн һайхан Үльдэргэ нютагта ажаһуудаг үндэр наһатайшуулда удаан жаргал, энхэ элүүрые хүсэжэ, аша, гуша, дүшэнэрөө хаража, баясажа тэдэнэйнгээ хэрэгүүдээр омогорхожо һууxыень хүсэе.

Д. ШИРАБОН.
Яруунын аймаг.

АНГОЛЫН АРАДУУДАЙ ОНТОХОНУУДҺАА

САГААН ХАРА ХОЁР ХҮН

Сагаан хара арһатай хоёр хүн нэгэтэ бооса̄лдоһон юм гэхэ.

Сагаан хүниинь иигэжэ хэлэбэ ха:

— Хүнүүдтэ хэрэгтэй бүхы юумэн минии гэр соо бии. Ядаха, тулихые бидэнэр мэдэнэгүйбди.

— Буруу хэлэнэш! Нэгэл юумэ шинии гэр соо үгы! — гэжэ хара хүниинь хэлэбэ.

— Таанад, хара хүнүүд үгытэй ядуу ажаһуунат. Бидэнэр — сагаан арһатан баян байнабди. — гэжэ сагаан хүниинь өөдэрхэбэ.

Хара хүниинь юушье хэлэнгүй, гэртээ хариба. Лиана гэжэ ургамалаар улһа томожо, томо оргоожо нэхэбэ ха. Тэрэнээ дүүргэхэеэ байтарнь, улһаниинь дууһашаба. Хүршэнэрбтэньшье тиимэ улһан олдобогүй. Тиигэхэдэнь хара хүн сагаан арһатындаа ерэбэ

Тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Мэдэнэ гүш? Нэгэ юумэ эрихэеэ ерээб.

— Юун бэ? — гэжэ сагаан хүниинь асууба.

— Оргоожо нэхэжэ эхилээ һэм. Тиигээд улһан лианамни дууһашоо. Шинии гэртэ бүхы юумэн бии ха юм. Үгыш даа.

Сагаан хүниинь хараяа наадалжа энеэбэ. Тиигээд юумэ хадагалдаг гэртээ оробо. Тэндэнь лиана улһан үгы байба.

— Ши шүүгээш, — гэжэ сагаан арһатань хэлээд, бооса̄гоо алдаһандаа, хара хүндөө мүнгэ үгэхэ баатай болобо.

Иигэжэ хара хүниинь боосоогоо шүүһэн юм гэхэ.

ҮНЭГЭН ТАХЯА ЭДИДЭГ БОЛОНО

Эрэ тахяа үнэгэн хоёр бүри урдань хада ехэ нүхэд байһан юм гэхэ. Үдэр бүри үнэгэниинь эрэ тахяагайнгаа гэртэ айлшалжа ерэхэ. Тиигээд хоюулаа наадажа наадажа тарадаг бэлэй.

Нэгэтэ үнэгэн эрэ тахяагайнгаа улаан залаае хараад, иигэжэ хэлэбэ:

— Нүхэрни, хэлыш. Дайсантай ши тулалдаа һаа, толгой дээрэхи хюрөөдэл адли улаан юумээрээ тэрэниие шархатуулан отолхо байна гүш?

Эрэ тахяань гайхаһандаа, иигэжэ хэлэбэ:

— Тэнэг байнаш даа, нүхэрни. Энэ улаан залаамни тон зөөлэхэн юм. Хаанаһаа амитаниие отолжо шадаха юм?

— Би энээниеш хараад, айдаг байгааб. Энэ хюрөөдэл адли юумэдэш адашана аа гүб гэжэ жэхыдэг һэм, — гэжэ үнэгэн сэхээ хэлэбэ.

Тиигээд тэрэ хоёр суг наадажа наадажа тараад. Һүлдэнь нүхэндөө ароод хэбтэһэн үнэгэн иигэжэ бодобо: «Нээрээшье тэнэг байнаб. Эрэ тахяа барибал, тэрэ залаандань адашахаб гэжэ айдаг һэм. Үнэн дээрээ тэрэнь зөөлэн ха юм»

Үглөөдэрынь үнэгэн эрэ тахяагайдаа ерээд, хоюулан наадажа байтараа, тэрэнэйнгээ нюрган дээрэ һүрэжэ гараад, хоолойдонь аһашаба.

— Яажа байнаш? Нүхэршни бэшэ гүб?! — гэжэ эрэ тахяа хашхарба.

— Абяагүй бай! — гэжэ үнэгэн хэлээд, эрэ тахяагай хоолойе бажуужа, мяхыень эдибэ.

Үнэн сэхэ, гэнэн байһандаа эрэ тахяа үнэгэндэ тиигэжэ бажуулгаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо үнэгэн тахяануудые барижа эдидэг болоо һэн гэхэ.

ТААБАРИНУУД

Би энээгүүр ошоһуу
Ши тэрээгүүр ошо,
Бэлюутын голдо
уулзуужамди.
(Һэеы гэрэй бүһэ).

Дархи азарга
Далан урга шэрэбэ.
(Һэеы гэрэй уняа).

Мүйтэгшэн мүнгэн
дүрэтэй.
(Шэхэнэй зүүдхэл).

Шагнаашын газаа,
Шаргал азарга һойлтотой.
(Шэхэнэй зүүдхэл).

Үглөө бүри үлэн буха
зоходоно.
(Сай нюдэхэ).

Таг дээрэ
Тагдамай, ёгдомой,
Табан хурга баримай,
һарьмай.
(Хюмһан).

Бодоод боро даага
зайдалба.
(Үүдэн).

Хада руу халбалзаба,
Хамаг эсн шууяба.
(Түймэр).

Түмэниинь ошобо
Түдэгэрынь үлэбэ.
(Набшаһанай унаха).

Б. ДОНОНОВАГАЙ
суглуулбариһаа.

«РЕПЕРТУАРАЙ ХУУДАҺАНАЙ» ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

Буряадай АССР-эй культурын Министерствын республиканска научно-методическа түб болон Буряадай хоровой бүлгэмэй үмэнэһөө һара бүхэндэ гарадаг «Репертуарай хуудаһанай» февралиин номер барлагдан хэблэгдэжэ, соёлой ордонгууд, байшангууд, хүдөөгэй клубуудта, арадай хоорнууд, театрнуудта эльгээгдэбэ.

«Ленин, танда би элидхэнэб...» гэһэн тематическа сценари эндэ бии.

Шэнэ дуунууд нототойгоор үгтэнхэй. Гарма-Доди Дамбаевай үгэ дээрэ композитор Юрий Ирдынеевэй бэшэһэн «Бүүхэн мартаарай», Дамба Жалсараевай үгэ дээрэ композитор Жигжит Батуевай бэшэһэн «Парти тухай дуун», Цэдэн Галсановай үгэ дээрэ бэшэгдэһэн «Ленин — баатараа магтанабди» гэһэн дуунууд эндэ толилогдоо.

Мүн уран зохёолшо Геннадий Снегиревой богонихон рассказууд, Баир Эрдынеевэй «БАМ тухай хөөрөөн» гэжэ бишыхан зүжэг, Владимир Лубсановай «Минии монолог», Константин Карнышевай «Сэнгүй үнэтэй» гэһэн рассказууд эндэ үгтөө.

Манай корр.

ҮРЕЭЛНҮҮД

1. Урхөөртнай наран орожо,
Үүдээртнай айлшад
орожо,
Үри хүүгэдтнай үнэр
баян,
Үнэр баян жаргажа һууг,
Үреэлни бата байг.
2. Эхиниинь далай мэтэ
бурьялжа,
Адагынь булаг мэтэ
харьялжа,
Сагаа* унахатнай олон
болог,
Сабын ээзэн мүнхэ болог.

Н. ХАНДАЖАПОВА.
Захааминай аймаг.

*) Сагаа — зэрлиг оро.

Гунга ЧИМИТОВ

НАЙДА, БҮ НАЙДА...

(Нүхэр ёһоной шог)

«Ши — хүнши,
Бэедээ найда,
Бэлигтээ найда.
Ши — хүнши,
Бэрхэдээ найда,
Бодолдоо найда.
Орондоо найда,
Омогтоо найда...
Харанхы хараанай
Хаагаад байбалнь,
Хорон һанаанай
Хүрмөөд байбалнь,
Бурханда бэшэ,
Бэедээ найда,
Буянда бэшэ,
Хүсэндөө найда...»

Солбон АНГАБАЕВ.
«Ши хүнши...»
гэжэ шүлэг.

Ши — Солбонши,
Өөртөө найда,
Хүндэ бү найда.
Мөөртэ найда,
Хүлдөө бү найда.
Хүүргээр гарахадаа,
Хүнгэндөө найда.
Хүнтэй дуу бэшэхэдээ,
Хүгжэмдэнь бү найда.
Байраар ядахадаа,
Базадаа найда.
Хүдөөгүүр ябахадаа,
Хүршэдөө бү найда.
Ши — Солбонши,
Шүлэг бэшэхэдээ,
Бэрхэдээ бү найда,
Бэлигтээ найда.
Гааргаяа ошоод,
Газар хахалхадаа,
Бэлигтээ бү найда,
Бэрхэдээ найда.
Хэргэм тушаалда
Хүртэхэ болоходоо,
Ноёндо бү найда,
Номгондоо найда.
Ши — Солбонши,
Үерэй үедэ
Үндэртэ найда,
Үүсын үедэ
Үхэртэ бү найда.
Шүлэ уухадаа,
Шүдэндөө найда,
Шүлэг зохёходоо,
Шүүмжэлэгшэдэ б...
Шэнэ тууужа
Шэхэдээд байбал,
Хэблэхэ гэжэ
Хэлсээд байбал,
Бургизда бү найда,
Бэрхэдээ найда,
Бодолдоо найда.
Ши — Солбонши,
Шагнаха гэхэдээ,
Шэхэндээ бү найда,
Хэлэхэ гэхэдээ,
Хэлэндээ бү найда.
Бэшэгтээ найда,
Бэрхэдээ найда.
Сагаан сэбэр
Саарһанда найда.
Унтаха болоходоо,
Орондоо найда.
Оёхо болоходоо,
Урандаа найда —
Ши — хүнши, С...

МЭДЭХЭШ

(Залууш уулда)

Хүнэй һайнине
Хүршэлхэдөө мэдэхэш.
Зоной һайнине
Зобоходоо мэдэхэш.

Эдэй бүхые
Эдлэхэдээ мэдэхэш.
Эдеэнэй амтатайе
Эдихэдээ мэдэхэш.

Үнеэнэй һүтэйе
Һаахадаа мэдэхэш.
Үбһэнэй шэмэтэйе
Үрнхэдөө мэдэхэш.

Түрэлэй һайнине
Туһалуулхадаа мэдэхэш.
Түлеэнэй ульһатайе
Түлихэдөө мэдэхэш.

Мориной һайнине
Мордоходоо мэдэхэш.
Модоной сэхые
Хатаахадаа мэдэхэш.

Нютагай элдиниие
Нютаглахадаа мэдэхэш.
Нүхэрэй һайнине
Нүхэсэхэдөө мэдэх...

Аршаанай эршэтэй...
Амталхадаа мэдэх...
Амарагай һайнние...
Абахадаа мэдэхэш.
Үгын сэсэниие
Үбгэд, хүгшэдһөө...

Үриин эрхимые
үргүүлхэдээ мэд...
Эмээлгын хурдые
Урилдаан дээрэ...

Эрдэмэй хүсые
Шудалхадаа мэдэх...
Түмэрэй хатууе
Дабтахадаа мэдэхэш.
Түлэй тобирые
Түлжүүлхэдээ мэд...

Эритын хурсые
Дархалхадаа мэдэх...
Эхэнэрэй ураниие
Оёходонь мэдэхэш.

Б. НАМСАРА...

ТААЖА ТУРШААБ

«Буряад үнэн» газетын 1976 оной январиин 31-нэй номерой «Толи» хуудаһанда толилогдоһон таабаринуудые таажа туршааб. Тэдэнэй тайлбаринуудые уншагшадай үзэмжэдэ табихыетнай эльгээгээб.

Эб ноён, хаб ноён,
эзэн тайшаа, һуумал
бурхан.
(мори унаһан хүн).

Хүбхэр хонин
хэбтээ хэбтээ таргалаа.
(галай үнэһэн).

...роан солдадай
халдаагүйдэ,
ангалзуур баатар...
(хазуур-шэмх...)

Табхар лама
Тархияа шааба.

Дайн шубуунай ...

дайсан үбгэнэй ...
бүүргэ ...

Ута голой уурал ...
нарин голой хар...
(нюрганай ...)

Таршагар азарга
талаар дүүрэн
адуу суглуулба.
(аргал суглу...)

С. СКОЛЬЖИ...
Эрхүүгэй обла...

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 09.40—Шэнэ һонин. 09.50—Забһарлалга. 10.00—Мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 10.25—РСФСР-эй арадай артист В. Атлантов дуулана (үнгэтэ). 10.40—«Таанадта, түрэлхид». 11.10—«Веселые нотки»—эдир гүйсэдхэгшэдэй концерт (үнгэтэ). 12.00 **КПСС-эй XXV съезд дээрэ** (үнгэтэ). 12.30—«АБВГДейка... (үнгэтэ). 13.00—Совет дуунай концерт (үнгэтэ). 13.20—«Элүүр энхэ байлга» (үнгэтэ). 13.50 — «Очевидное—невероятное» (үнгэтэ). 14.50—Забһарлалга. 15.00—**КПСС-эй XXV съезд дээрэ** (үнгэтэ). 16.00—«Хүн. Бүмбэрсэг дэлхэй. Замбуулин». 16.30—Һайндэрэй концерт. Союзуудай байшангай Колонно залһаа дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ). 18.00—«Время». **КПСС-эй XXV съезд дээрэ.** 19.00—«Уран зохёолшын үгэ». 19.20—«Человек на своем месте»—уран һайханай фильм (үнгэтэ). 21.00—**КПСС-эй XXV съезд дээрэ** (үнгэтэ) 21.30—забһарлалга. 21.40 — Совет дуунай концерт (үнгэтэ). 22.00 «Табан жэлэй баатарнууд» гэһэн дамжуулгаһаа. «Би—таанарай нэгэнби»—тэһэн баримтата фильм (үнгэтэ). 22.30—И. Дунаевский. «Дорога к счастью»—хүгжэмтэ зүжэг (үнгэтэ). 24.00 — «Время». **КПСС-эй XXV съезд дээрэ.**

ПРАВДА БУР...

Нэгэдэхи хуу... КПСС-эй XXV съезд... информационно мэд... «Республикамнай ... хүндэлэлэй ажалай ... —суглуулбари. «К... XXV съездэдэ—ажалай... гүүд»—ТАСС-ай маг...

Хоёрдохи хуу... КПСС-эй XXV съезд... дэлмэри тухай мэдээ... дель Кастро Русай съ... рэ хэлэһэн үгэ. «К... XXV съездэдэ дурасхаа... лэгүүд» — И. Хра... корреспонденци. «Пр... дистнууд хүдөө гараб... Балдановай статья.

Гурбадахи хуу... «Модошодой хамһ... ажахы»—А. Ефремов... респонденци. «Түрү... конкурс элирүүлбэ» ... Шабановай статья. ... материалнууд.

Дүрбэдэхи хуу... «Эб найрамдал манай ... дайдада ерэхэ»—А... статья.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

Манай адрес, теле...

г. Улан-Удэ, ул. ... 35, телефоны: прие... 2-54-93, секретар... 2-66-76 общественн... емная — 2-56-62.

□ «БУРЯАД ҮНЭН» □ 1976 оной февралиин 28. □ 4-дэхи хуудаһан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03382. Заказ № 01598.